

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE
Některé formy trestné součinnosti

Plzeň 2012

Iveta Chocholová

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

Obor Právo

DIPOMOVÁ PRÁCE

Některé formy trestné součinnosti

Vedoucí práce: JUDr. Simona Stočesová, Ph.D., LL. M.

Vypracovala: Iveta Chocholová

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Iveta CHOCHOLOVÁ**
Osobní číslo: **R07109**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **NĚKTERÉ FORMY TRESTNÉ SOUČINNOSTI**
Zadávající katedra: **Katedra trestního práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. ÚVOD
2. POJEM TRESTNÉ SOUČINNOSTI
3. HISTORICKÝ NÁSTIN PRÁVNÍ ÚPRAVY TRESTNÉ SOUČINNOSTI V ČESKÝCH ZEMÍCH
4. FORMY TRESTNÉ SOUČINNOSTI
 - 4.1 Obecné formy trestné součinnosti
 - 4.2 Zvláštní formy trestné součinnosti
5. KOMPARACE VYBRANÝCH FOREM TRESTNÉ SOUČINNOSTI SE ZAHRA-
NIČNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVOU
6. ZÁVĚR

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Novotný, F., a kol., **Trestní zákoník 2010, stav k 1. 4. 2010, komentář, judikatura, důvodová zpráva, EUROUNION, Praha, 2010**
Šámal, P., Púry, F., Riznam, S., **Trestní zákon komentář, díl II, 6. doplněné a přepracované vydání, C.H.Beck, Praha, 2004**
Jelínek, J., a kol., **Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část, 3. přepracované a aktualizované vydání, Linde, Praha, 2008**
Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P., a kol., **Trestní právo hmotné, 6. přepracované vydání, Wolters Kluwer ČR, Praha, 2010**
Vantuch, P., **Nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb., In Právní rádce 10 (říjen 2009)**
Solnař, V., **Základy trestní odpovědnosti, Academia, Praha, 1972**
Mířička, A., **Trestní právo hmotné. Část obecná i zvláštní, Všehrad, Praha, 1934**
- Malý, K., **Dějiny českého a československého práva do roku 1945, Leges, Praha, 2010**

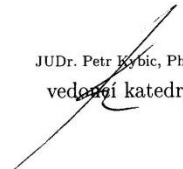
Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Simona Stočesová, Ph.D.**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **8. prosince 2010**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2012**

Prof. JUDr. Květoslav Růžička, CSc.
děkan

JUDr. Petr Kybíc, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 9. listopadu 2011

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma:

Některé formy trestné součinnosti

zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila všechny prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Plzni dne 29. března 2012

Iveta Chocholová

Na tomto místě bych ráda poděkovala zejména mojí rodině za obrovskou podporu, kterou mi poskytovala po celou dobu mého studia, mé sestře Mgr. Michaele Chocholové, Ph.D. za pomoc při jazykovém zpracování německé části a samozřejmě také mé vedoucí práce JUDr. Simoně Stočesové, Ph.D., LL. M. za konzultace, rady a připomínky, které mi v průběhu vypracování diplomové práce poskytla.

Děkuji.

Iveta Chocholová

1. ÚVOD.....	9
2. POJEM TRESTNÉ SOUČINNOSTI.....	11
2.1. Vymezení pojmu trestné součinnosti	11
2.2. Trestní odpovědnost.....	11
2.2.1. Zásada akcesority	13
2.2.2. Exces	15
3. HISTORICKÝ NÁSTIN PRÁVNÍ ÚPRAVY TRESTNÉ SOUČINNOSTI V ČESKÝCH ZEMÍCH	17
3.1. Od rakouské monarchie až do první republiky	17
3.2. Trestní zákon č. 86 z roku 1950.....	20
3.3. Trestní zákon č. 140 z roku 1961	23
3.4. Nová kodifikace	28
3.4.1. Historický náhled	28
3.4.2. Nový trestní zákoník	28
4. FORMY TRESTNÉ SOUČINNOSTI	31
4.1. Obecné formy trestné součinnosti.....	32
4.1.1. Spolupachatelství	32
4.1.2. Organizátorství, návod, pomoc	34
4.1.3. Spolčení, srocení	38
4.2. Zvláštní formy trestné součinnosti.....	39
4.2.1. Některé další formy trestné součinnosti.....	40
4.2.2. Samostatné trestné činy považované za formy trestné součinnosti.....	46
4.2.3. Zvláštní skutkové podstaty některých trestných činů	60
5. KOMPARACE VYBRANÝCH FOREM TRESTNÉ SOUČINNOSTI SE ZAHRANIČNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVOU	64
5.1. Slovenská právní úprava	64
5.1.1. Obecná charakteristika	64
5.1.2. Spolupachatelství	65
5.1.3. „Objednávateľ“	66
5.1.4. Legalizace výnosů z trestné činnosti.....	67
5.2. Německá právní úprava	69
5.2.1. Obecná charakteristika	69

5.2.2. Účastenství.....	69
5.2.3. Praní špinavých peněz.....	71
6. ZÁVĚR.....	73
Resümee.....	76
Seznam použité literatury	78

1. ÚVOD

Trestní právo je staré jako lidstvo samo. Snad v každé společnosti platí určité vzorce a pravidla chování, jejichž nedodržování či porušování bylo, je a bude postihováno. Je otázkou, zda i sebemenší zaváhání jedince musí nutně spět k jeho odsouzení a izolaci nebo zda je účinnější snažit se pachatele na nežádoucí chování upozornit, sankcí pohrozit a realizovat ji až jako nejzazší prostředek. To ostatně ukazuje i vývoj nejen trestního práva, ale i společnosti jako takové. Vedle trestní odpovědnosti se uplatňují i další formy, například etická, politická, občanskoprávní. Je třeba mít na paměti, že ne všechny druhy odpovědnosti mají stejné možnosti a prostředky k dosažení svého účelu, tedy předejít a odradit od nechtěného chování. Trestní právo má asi nejsilnější prostředky k dosažení požadovaného jednání.¹ Bohužel ani ty mnohdy nestačí k odrazení pachatele od jeho protiprávního jednání. Je nutné si však uvědomit, že vše je dáno vývojem společnosti, která sama určí, které jednání je ještě ochotna tolerovat, a které je nutno postihnout.

Jako téma mé diplomové práce jsem si zvolila *Některé formy trestné součinnosti*. Nejde jen o jeden jediný jev, konkrétní chování, popisované v odborné literatuře, ale představuje celou škálu možností, jak se lidé mohou na trestném činu a trestné činnosti podílet nebo se jí účastnit.² Práce je rozčleněna do šesti kapitol. První kapitolu tvoří úvod, který nastiňuje zaměření práce a témata jednotlivých kapitol. Kapitola druhá představuje vstup do zvolené problematiky. Zde se zabývám vymezením pojmu a základními zásadami, jež se týkají trestné součinnosti. Ve třetí kapitole je pozornost upřena na vývoj tématu trestné součinnosti na našem území. Čtvrtá kapitola se věnuje aktuální úpravě v České republice. Zahrnuje jak celkový přehled forem trestné součinnosti a jejich popis, tak některé vybrané formy, kterými se zabývám podrobněji. Ze srovnání třetí a čtvrté kapitoly lze vyzorovat, kdy a jak se tento institut v našem právu objevil, jak moc se změnil přístup v nazírání na pachatele, spolupachatele, organizátora apod. Stranou nezůstala ani zahraniční právní úprava, kterou se zabývá pátá kapitola. Řeč je jednak o slovenské právní úpravě. S ohledem na to, že jsme společně po dlouhou dobu tvořili jeden (nikoli vždy však právně jednotný) stát, nenechala mě tato skutečnost klidnou a pobídla mě ke zjištění právní úpravy našich

¹ Jen v trestním řízení před soudem lze uložit trest odnětí svobody apod.

² Základní úvod do problematiky forem trestné součinnosti poskytuje: *Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D.* Základy trestní odpovědnosti. Podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Nakladatelství Orac, 2003, s. 351-397.

nynějších sousedů. Dále jsem se zabývala německou právní úpravou. Závěr přináší shrnutí zvolené problematiky jak na našem území, tak v zahraničí, návrhy de lege ferenda a vlastní úvahu nad tématem diplomové práce.

Jak je již výše zmíněno (a z celé práce je to nadále také patrné), trestná součinnost nepředstavuje jen jeden jediný typ chování. Je pro ni typické množství pachatelů či účastníků, a tak i její jednotlivé formy mohou být velmi pestré (od spolupachatelství, přes organizátorství, návod, pomoc, spolčení, sročení, podílnictví až po nepřekažení trestného činu, jeho neoznámení a mnoho dalších). V diplomové práci je uveden výčet a charakteristika všech forem trestné součinnosti; ovšem podrobnější pozornost je také s ohledem na volbu titulu práce – Některé formy trestné součinnosti – věnována jen některým z nich. Konkrétně jsem se zaměřila na účastenství, ve smyslu spolupachatelství (coby širšího účastenství) a pomoci (jako jedné z forem účastenství v užším slova smyslu). Důkladněji jsem se zaměřila také na trestný čin podílnictví, vymezení pojmů věci a jiné majetkové hodnoty a s tímto úzce související legalizaci výnosů z trestné činnosti. Srovnání se slovenskou a německou právní úpravou poté opět přináší porovnání některých vybraných forem trestné součinnosti, mezi nimi zejména účastenství a legalizace výnosů z trestné činnosti.

Cílem této práce je přinést přehled jednotlivých forem trestné součinnosti, přiblížit jejich vývoj v našem právu, popsat pro ně typické znaky a požadované chování, zdůraznit jejich vzájemné souvislosti, stejně jako podobnost případně různost. To vše dokumentuji názornými příklady z právní praxe.

2. POJEM TRESTNÉ SOUČINNOSTI

2.1. Vymezení pojmu trestné součinnosti

Pojem trestné součinnosti není legálně definován, tzn., že trestní zákoník (dále jen TZ) neobsahuje jeho přesné vymezení. Pracuje s ním ovšem hned na několika místech. Nepřímo v obecné části, dílu čtvrtém, v § 22 a násl. TZ, kde je vymezen pojem pachatele, nepřímého pachatele, spolupachatele. Dále v § 24 TZ, který v odstavci prvním definuje organizátora, návodce a pomocníka, jakožto formy účastenství, a v následujících odstavcích se zabývá jejich trestní odpovědností. Výslovnou úpravu poskytuje zvláštní část trestního zákoníku v hlavě X., dílu osmém nazvaném *Některé další formy trestné součinnosti*. Jedná se o schvalování trestného činu, podněcování k němu, nadřování, neoznámení trestného činu apod. Jak již z názvu vyplývá, jsou to jen některé další formy trestné součinnosti, které existují vedle již zmíněných. Jedná se o účast na organizované zločinecké skupině, legalizaci výnosů z trestné činnosti, podílnictví nebo například také spolčení a sročení, jakožto jedno z možných vývojových stádií trestného činu, a sice formy přípravy. Ačkoli tedy neexistuje zákonná definice, z výše uvedeného a odborné literatury vyplývá, že „trestnou součinností rozumíme případy, kdy se trestného činu účastní více spolupachatelů nebo vedle pachatele (spolupachatelů) i jiné osoby zejména tím, že:

- a) trestný čin pachatele nebo spolupachatelů organizují, úmyslně vyvolávají nebo takový čin umožňují či usnadňují;
- b) zužitkují kořist a výnosy z trestného činu;
- c) pachatelům trestného činu či osobám na něm zúčastněným pomáhají uniknout trestnímu stíhání nebo trestu.“³ Na podrobnější rozbor jednotlivých případů se zaměřuji ve čtvrté kapitole.

Po stručném vymezení pojmu trestné součinnosti přejdeme k trestní odpovědnosti těch, kteří se jí účastní, jejich trestání, zásadě akcesority účastenství a dalším, s tímto tématem souvisejícím skutečností.

2.2. Trestní odpovědnost

„Trestní odpovědnost je druhem právní odpovědnosti, vyznačující se následnou sankční reakcí státní moci na spáchaný trestný čin ...“⁴ V nejobecnější rovině jsou na trestní odpovědnost kladeny následující požadavky. Za prvé je to věk. Trestně

³ Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 309.

⁴ Hendrych, D. a kol. Právní slovník. 2. vydání, Praha: C.H. Beck, 2003, s. 1037.

odpovědná osoba je od patnácti let. Před tímto věkem lze uplatnit jen občanskoprávní odpovědnost. Dále je to přičetnost, kterou zákon sice přímo nedefinuje, ale vycházíme z úpravy nepřičetnosti a zmenšené přičetnosti, z nichž lze dovodit dvě základní požadované vlastnosti či složky. Prvou je schopnost rozpoznávací, tedy rozpoznat protiprávnost daného jednání. Druhou je schopnost ovládací, tedy ovládnout své chování. Posledním požadavkem pro určení trestní odpovědnosti je naplnění typových znaků, tj. znaků skutkové podstaty, jimiž jsou objekt, objektivní stránka, subjekt, subjektivní stránka. Považuji za nutné, tuto nejobecnější rovinu uvést alespoň ve stručném popisu jednotlivých znaků skutkových podstat, neboť trestní odpovědnost je důležitým faktorem, který se prolíná celou diplomovou prací. Nebudu se ovšem jednotlivými znaky skutkové podstaty zabývat příliš podrobně, neboť to není předmětem této diplomové práce.

Objektem je právem chráněný zájem, jehož porušení sebou nese následek v podobě trestu, případně ochranného opatření. Objektivní stránka představuje jednání, tedy projev vůle učiněný navenek, a následek, čímž je porušení či ohrožení objektu. Mezi jednáním a následkem musí vždy ještě být tzv. kauzální nexus neboli příčinná souvislost vyjadřující, že právě určité jednání vedlo ke konkrétnímu následku. Takové jednání a následek musí být někomu přičitatelné. Zde mluvíme o subjektu - pachateli. Subjektivní stránku kryje zavinění daného pachatele ať už úmyslné či nedbalostní.

Trestní zákoník se v § 22 zabývá vymezením pojmu pachatel a nepřímý pachatel. Za pachatele je považován ten, „kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná. Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby, která není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepřičetnost, omyl, anebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi, ...“ Z výše uvedeného vyplývá, že je nutné stíhat nejen ty, co osobně trestný čin spáchali, ale i ty, kteří k tomu použili tzv. živého nástroje, tj. nepřímého pachatele. Dále je nutné stíhat a potrestat i další osoby, které se na trestném činu účastní. Ať už jde o organizátora, který spáchání trestného činu řídí, návodce, který navádí k jeho spáchání, slovy zákona tedy ten, kdo „vzbudí v jiném rozhodnutí spáchat trestný čin“ nebo toho, kdo nějakým způsobem usnadní jeho spáchání. Například skladník v úmyslu usnadnit vniknutí do skladu, sklad nezamkne, čímž se z něj stává pomocník. Přestože nejde o typického pachatele v tom ohledu, že by sám ze skladu nějaké věci odcizil, jeho chování je natolik závažné, že je nutné z něj vyvodit trestní odpovědnost. Tento

poznatek upravuje § 24 TZ. Ten dále stanoví, že trestní odpovědnost je stejná jako u pachatele samého, pokud ovšem zákon nestanoví jinak.

Dalším problémem je stanovení druhu a výše trestu. Jak jsem již naznačila v předešlém odstavci, ten, kdo se dopustí spáchání trestného činu sám nebo se ho jinak účastní (organizátor, návodce, pomocník), odpovídá jako pachatel. S ohledem na odpovědnost za daný trestný čin, není rozdíl mezi pachatelem a účastníky. Jejich postavení se ale zrcadlí právě při výměře druhu a výše trestu. Mohou nastat dvě základní situace. První z nich je, že sama okolnost spáchání trestného činu určitým způsobem (například jako člen organizované skupiny) nebo trestný čin sám o sobě (legalizace výnosů z trestné činnosti, podněcování k trestnému činu) dostatečně zohledňuje závažnost a pohybujeme se v druhu trestu a jeho sazbách dle přesného zákonného ustanovení daného paragrafu. Tak například za trestný čin kuplířství dle § 189 TZ hrozí trest odnětí svobody na šest měsíců až čtyři léta. Ovšem ten, kdo se stejného trestného činu dopustí jako člen organizované skupiny, bude potrestán vyšší trestní sazbou, a sice v rozpětí na dvě léta až osm let. Toto ustanovení je tedy speciálním vůči předešlému, obecnému. Závažnost je zde výslovně uvedena a nečiní pochyb o tom, kterého ustanovení a trestu se použije. Další situaci představuje například trestný čin podněcování k trestnému činu, jež tvoří samostatnou skutkovou podstatu. Dle § 364 TZ hrozí tomu, kdo podněcuje k trestnému činu trest odnětí svobody až na dvě léta. Může ovšem dojít i k případu, kdy určitý trestný čin toto samostatné či speciální ustanovení obsahovat nebude. Potom se užije obecná část trestního zákoníku při výběru druhu a délky trestu. Dále se užije také například ustanovení o přitěžující okolnosti, které stanoví § 42 TZ. Jednou z mnoha je právě situace, kdy byl trestný čin spáchán členem organizované skupiny, a jež odůvodňuje použití vyšší trestní sazby. Tato druhá situace je jakousi pojistkou pro vystižení nežádoucího chování jak vůči veřejnosti, tak vůči danému pachateli. Nutno upozornit na zásadu zákazu dvojího přičítání. Pokud je totiž fakt účastenství na organizované skupině kryt speciálním zákonným ustanovením, již se mu tato skutečnost znovu nepřičítá. Pouze tam, kde tomu tak není, lze k členství v organizované skupině přihlídnout jako k přitěžující okolnosti.

2.2.1. Zásada akcesority

Jedná se o zásadu, která je spjata zejména s účastenstvím v užším slova smyslu, tedy organizátorstvím, návodem a pomocí. Povahu této zásady lze připodobnit k obecně známému pojmu akcesorického vztahu (někdy označován též vedlejší), který přistupuje

k právnímu vztahu hlavnímu (určujícím) a je na něm do jisté míry závislý. Co se týče pohledu trestněprávního, lze zásadu akcesority účastenství popsat jako situaci, kdy „organizátorství, návod a pomoc musejí být příčinou následně spáchaného hlavního trestného činu.“⁵ V ostatních případech trestné součinnosti, například u trestného činu nadřizování či podněcování, nejde o zásadu akcesority. Byť i zde musí být nějaký hlavní, původní pachatel, musí se jednat o trestný čin, musí pomáhat uniknout výkonu trestu atd., kde je zřejmé, že k původnímu (hlavnímu) trestnému činu došlo apod., nejde o akcesoritu, nýbrž o naplnění znaků skutkové podstaty.

Zásada akcesority účastenství ovšem neplatila vždy. Jejím opakem je zásada osamostatnění. Ta znamená, že již samotná forma návodu, pomoci apod. stačí k tomu, aby byla považována za trestnou, bez ohledu na to, zda k hlavnímu trestnému činu nebo alespoň k pokusu o něj vůbec došlo. Ve světě nepanuje jednotný názor a neexistuje úprava, která by stanovila „správné“ řešení. Najdou se zastánci obou těchto zásad a nutno přiznat, že v každé se najdou jak pozitiva, tak negativa. Tato tvrzení se opírají o článek, který vyšel v periodiku Právní praxe nazvaný *Zásady osamostatnění účastenství: argumenty „pro“ a „proti“*. Ten mimo jiné přináší i srovnání s ostatními evropskými zeměmi. Například v Rakousku právní úprava vychází ze zásady osamostatnění účastenství a „zdůrazňuje, že trestnost více účastníků je navzájem nezávislá.“⁶ Oproti tomu je například francouzská trestněprávní úprava postavena na zásadě akcesority účastenství, když uvádí výčet účastníků a stanoví, že „... bude účastník na trestném činu potrestán jako pachatel ...“⁷

Po rozpadu Rakouska-Uherska naše úprava recipovala (mimo jiné) i rakouský trestní zákoník z roku 1852. Ten vyjadřoval myšlenku, že „... (návod a pomoc jakožto účastenství v užším slova smyslu) je povahy akcesorní.“ Dále však také uváděl, že „návodce a pomocník (spoluvíník a účastník v rak. právu) se dopouštějí trestného činu jen tehdy, když se trestného činu dopustil i přímý pachatel. Není-li přímý pachatel vinen činem trestným, k němuž bylo naváděno, pomáháno, nelze návod a pomoc přičítat a návodce či pomocníka trestat.“⁸ Dle výkladu významných profesorů působících v oblasti trestního práva (Mirička A., Kallab J., Solnař V.), docházíme k závěru, že rakouské právo se přiklánělo spíše k zásadě osamostatnění účastenství. To platilo

⁵ Hendrych, D. a kol. Právní slovník. 2. vydání, Praha: C.H. Beck, 2003, s. 1046.

⁶ Kratochvíl, V. Zásady osamostatnění účastenství: argumenty „pro“ a „proti“. Právní praxe, 1996, č. 8-9, s. 534.

⁷ Tamtéž, s. 535.

⁸ Tamtéž, s. 530.

například i pro trestní zákon z roku 1950, který sice obsahoval tzv. limitovanou akcesoritu, což je ale jinými slovy vyjádřená zásada osamostatnění účastenství. K obratu v nazírání na tuto zásadu došlo až kodifikací z roku 1961, jež „... vedle zakotvení obecné trestnosti přípravy zahrnující i v podstatě účastnická jednání (organizátorství, návod a pomoc), ale de iure posuzovaná jen jako příprava, přijala zásadu akcesority účastenství.“⁹

Jak z předešlých odstavců vyplývá, obě zásady jsou pro téma účastenství velice klíčové. Byť jsou stavěny do protikladu, je zřejmé, že záleží na úhlu pohledu a na interpretaci daného zákonného ustanovení, a proto se přikláním k názoru, že nejde o dvě zásadně si odporující zásady. „Ve skutečnosti ale vždy jde pouze o určité uvolnění závislosti účastníka na hlavním pachateli, tedy o míru akcesority, která může být velmi přísná, nebo více či méně limitovaná.“¹⁰

2.2.2. Exces

Exces neboli vybočení představuje odchýlení se od něčeho daného. V oblasti trestního práva může jít o „vybočení z určených mezí, které mohou být stanoveny buď zákonem (např. u nutné obrany), nebo dohodou (např. při spolupachatelství).“¹¹

Trestná součinnost je založena na určité formě spolupráce a dohodě (byť i jen konkludentní) o páchání trestného činu určitým způsobem. O exces půjde tehdy, když se některý z pachatelů vymkne dohodnutému způsobu či provedení trestného činu. Již několikrát bylo řečeno, že spolupachatelé odpovídají tak, jako by každá osoba spáchala trestný čin sama. To ovšem zcela neplatí, pokud dojde k excesu. Pro lepší představu tuto problematiku vysvětlím na příkladech. Pokud se spolupachatelé dopustí trestného činu krádeže vloupáním do klenotnictví, kde jeden z nich odcizí hotovost 200.000 Kč a druhý odnese diamant v hodnotě 5.000.000 Kč, odpovídají oba dva za škodu velkého rozsahu, tedy 5.200.000 Kč. Dalším příkladem může být trestný čin proti životu a zdraví, kdy oba spolupachatelé budou odpovídat za usmrcení oběti, bez ohledu na to, kdo z nich zasadil smrtící ránu (to se může projevit jen v určení druhu a výše trestu). Toť obecné příklady ke spolupachatelství. Pokud se jedná o exces, odpovídá za následek ten, kdo vybočil a ostatní jen za to, na čem byli dohodnuti. Pokud tedy návodce navádí k trestnému činu vraždy a pachatel oběti pouze zlomí ruku, bude

⁹ Kratochvíl, V. Zásady osamostatnění účastenství: argumenty „pro“ a „proti“. Právní praxe, 1996, č. 8-9, s. 530.

¹⁰ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 2. vydání, Praha: Nakladatelství Leges, 2010, s. 313.

¹¹ Hendrych, D. a kol. Právní slovník. 2. vydání, Praha: C.H. Beck, 2003, s. 206.

návodce odpovídat za přípravu k trestnému činu vraždy a pachatel za trestný čin ublížení na zdraví. Pokud by nastala opačná situace a hlavní pachatel by spáchal více závažný trestný čin, než ke kterému byl naváděn, bude odpovídat za tento závažnější trestný čin a návodce jen za to, k čemu naváděl. Například návodce bude trestně odpovědný za návod na ublížení na zdraví a hlavní pachatel za vraždu.¹²

¹² Srovnej s: *Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část.* 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 317.

3. HISTORICKÝ NÁSTIN PRÁVNÍ ÚPRAVY TRESTNÉ SOUČINNOSTI V ČESKÝCH ZEMÍCH

Jak předchozí kapitola naznačuje, některé zásady a tedy i samotná úprava forem trestné součinnosti prošla dlouhým vývojem a byla ovlivněna hned několika směry, danými především politickým děním na našem území. Přejdeme tedy přímo k vývoji některých forem trestné součinnosti na území České republiky. Následující podkapitoly se věnují významným mezníkům úpravy trestního práva od první republiky až do současnosti.

3.1. Od rakouské monarchie až do první republiky

Vznik první republiky se datuje k 28. říjnu 1918. Před touto významnou událostí byl náš stát několik století součástí rakouské monarchie. Spojovalo nás tak nejen území, ale i právní úprava, jíž jsme se řídili. Když došlo k rozpadu monarchie a našemu osamostatnění, je pochopitelné, že jsme při tvorbě vlastních právních předpisů nejprve velkou část převzali z původní právní úpravy Rakouska-Uherska. V obecné rovině došlo k recepci mnoha zákonů, z nichž náš nový právní řád vycházel, nebo se naopak odchýlil. Stejně tomu bylo i v trestním právu. „Základem rakouského a později československého trestního práva se stal trestní zákon ze dne 27.5.1852 č. 117 ř.z.“¹³ Tento byl novelizován již v roce 1918, kde odstranil „dílčí pasáže svým charakterem odporující republikánskému zřízení.“¹⁴ Nutnost přizpůsobit trestní právo aktuálním potřebám znamenala především vyplnění mezer, odstranění duality práva a jeho celkovou modernizaci. Snahy po větší novelizaci s sebou přinesly i návrhy pro novou kodifikaci. Byly to v roce 1921 Zatímní návrh obecné části trestního zákona, v roce 1923 Přípravná osnova trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového a v roce 1936 další verze nového trestního zákona. Přes veškerou snahu nebyly dané návrhy ani projednány v parlamentu a reforma trestního práva byla odsunuta do pozadí s odkazem „na finanční dopad reformy a nutnost řešit jiné naléhavější zákonodárné problémy.“¹⁵ Nové úpravy jsme se tak dočkali až po bezmála 100 letech, v roce 1950.

Dále nutno podotknout, že základním pramenem, z něhož jsme čerpali, byl Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích z roku 1803, neboť trestní zákon

¹³ Malý, K. a kol. Dějiny českého a československého práva do r. 1945. 4. vydání, Praha: Nakladatelství Leges, 2010, s. 276.

¹⁴ Tamtéž, s. 400.

¹⁵ Tamtéž, s. 403.

z roku 1852, který jsme recipovali, byl jeho pouhou novelou. „Zákoník z roku 1803 byl na svou dobu kvalitním právním dílem ... Nadčasová byla zejména úprava některých obecných institutů, například spolupachatelství, zavinění, formulace zásad nullum crimen sine lege a nulla poena sine lege a podobně.“¹⁶ Již z té doby pochází zásadní myšlenka současné podoby forem trestné součinnosti, že je třeba stíhat vedle pachatele i další osoby, které se na činu podílejí, ví o něm a nezabrání mu, nebo jej ani neoznámí. „Postihováno bylo především ohrožení osoby vladaře a násilný převrat, za kteréžto delikty, byť by zůstaly ve stádiu pokusu bez škodlivých následků, byl ukládán trest smrti, spoluviníkům, mezi něž se počítali i ti, kdo o zločinu věděli a nezabránili mu nebo po jeho vykonání pachatele neudali, byl určen doživotní nejtěžší, respektive těžký žalář.“¹⁷

Trestní zákon z roku 1852 obsahoval oproti předešlé úpravě již jen trestní právo hmotné. Trestní právo procesní bylo upraveno zvláštním předpisem, zákonem č. 119/1873 ř.z. Jeho modernější pojetí lze spatřovat i v tom, že rozlišoval zločiny, přestupky a přečiny. Samotnému trestnímu zákonu předchází tzv. uvozovací patent, obsahující devět článků, stanovující zejména místní a časovou působnost. Trestní zákon č.117/1852 ř.z. se člení na dva díly a obsahuje 532 paragrafů.

Díl první, pojednávající o zločinech, vymezuje formu zavinění nutnou pro spáchání zločinu (zlý úmysl), jeho trestání, okolnosti polehčující i přitěžující a dále se zabývá konkrétními zločiny, například falšováním mince, velezradou, rušením náboženství.

Formy trestné součinnosti stanoví § 5 TZ (1852), když vymezuje účastenství, tehdejšími slovy tzv. spoluviníka a účastníka, dále však počítá i s potrestáním pomocníka či návodce. V odstavci 1 § 5 tohoto zákona se říká: „Netoliko pachatel sám dopouští se zločinu, nébrž i každý, kdo rozkazem, poradou, naučením, pochvalou zlý skutek nastrojil, k němu úmyslně příčinu dal, k vykonání jeho úmyslným opatřením prostředkův, odvrácením překážek, anebo jakým koli způsobem nadřžoval, pomáhal, k bezpečnému vykonání jeho přispěl; i kdož se jen napřed s pachatelem o pomoc kteréž mu po vykonaném skutku poskytnouti má, nebo o podíl v zisku a užitku srozuměl.“ Druhý odstavec tohoto paragrafu stanoví, že pokud přestává být pachatel trestně

¹⁶ *Rundová, A., Starý, M. Zrod moderního trestního práva na území habsburské monarchie a trestní zákon z roku 1803. Evropa 1805, Sborník prací V. mezinárodního napoleonského kongresu, Brno, 2005, s. 506.*

¹⁷ *Tamtéž, s. 503.*

odpovědný pro svůj čin, nemění to nic na tom, že spoluviníci a ostatní účastníci trestně odpovědní zůstávají, tj. jinými slovy vyjádřená zásada osamostatnění účastenství.

Další formou trestné součinnosti je i nadřzování. Tím se zabývá díl první, hlava dvacátá šestá, § 211 a násl TZ (1852). Trestnost tohoto jednání je vyjádřena již § 5; § 211 a násl. jako zvláštní ustanovení rozvádí případy, kdy je nadřzování chápáno jako zločin. Vždy je zde popsána skutková podstata tohoto zločinu, tedy jakým chováním se ho může někdo dopustit a následující odstavec stanoví možný trest. V závislosti na tom o jaký zločin se jedná, většinou hrozí žalář. Výjimkou ovšem není ani trest smrti nebo vojenský soud a trest jím uložený. O nadřzování jde například tehdy, když někdo zločin nepřekazí, přesto že tak mohl učinit snadno a nehrozilo jemu ani jeho blízkým nebezpečí nebo zločince ukrývá a tím stěžuje nebo zamezuje jeho dopadení a potrestání.¹⁸

Výše zmíněná úprava se stala součástí našeho právního řádu i po vzniku první republiky. Stalo se tak zákonem č. 11 ze dne 28. října 1918, o zřízení samostatného státu československého. Tato tzv. recepční norma mimo jiné stanovila, že „veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti“ s odůvodněním na „nerušený přechod k novému státnímu životu“. Dále tedy platí již zmíněná ustanovení o formách trestné součinnosti. U spolupachatelství je zdůrazněno, že spolupachatelé odpovídají společně za celý výsledek, nikoli jen za své dílčí jednání. Pokud jde o tzv. nahodilé spolupachatelství, „nevyžaduje se, by každý spolupachatel působil od prvopočátku při celé trestné činnosti ...; předchozí zvláštní úmluvy netřeba ...“¹⁹ Trestný je samozřejmě i návod, přičemž „netřeba, aby každý jednotlivý z návodu provedený skutek vyvolán byl speciálním vybídnutím pachatele; stačí všeobecné vybídnutí k trestné činnosti určitého druhu ... Překročí-li pachatel příkaz, odpovídá návodce jen pokud sahá vlastní jeho zlý úmysl ...“²⁰ Za tzv. intelektuálního pomocníka se považuje ten „kdo ku spáchání trestného činu již rozhodnutého posiluje v jeho rozhodnutí zločinném ... nebo pachatele k provedení, pokud se týče dokonání podněcuje, třeba by pachatel s prováděním trestního činu již započal.“ Pokud se týká pomoci, tj. „úmyslné podporování trestného jednání druhé osoby jiným způsobem než

¹⁸ Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích pro císařství Rakouské, vydaný dne 27. května 1852; s nařízením o příslušnosti soudů trestních a řádem tiskovým téhož dne vydaným (Příručné vydání úřední). Ve Vídni: Z císařsko-královské dvorské a státní tiskárny, 1853, s. 82.

¹⁹ Kallab, J. Trestní zákony Československé platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 2. vydání, Praha: Československý kompas, 1927, s. 22.

²⁰ Tamtéž, s. 23.

spolučinností při samotném uskutečňování protizákonného účinku ... přičítati lze trestný čin jen potud, pokud znali okolnosti po stránce trestní rozhodující ...²¹ Další zásada, také dobře známá ze současné úpravy říká, že „trestnost pomoci vyžaduje, aby trestný čin pachatelův dospěl alespoň k trestnému pokusu ...“²²

Stranou soudní judikatury nezůstalo ani podílnictví či schvalování trestných činů. Podílnictví se věnuje § 185 a násl. TZ (1852), a sice v souvislosti s krádeží nebo zpronevěrou. Tohoto trestného činu se dopustí ten, „kdo věc ukradenou nebo zpronevěřenou ukrývá, na sebe převede nebo prošantročí.“ Není důležité, zda jde o věc, kterou dotyčný získal přímo od pachatele nebo od jiné osoby, hlavním znakem zůstává to, že jde o věc kradenou.²³ Pokud se jedná o schvalování trestného činu, jeho trestnost a výklad, vycházíme ze zákona č. 50 z roku 1923, na ochranu republiky, jenž trestní zákon doplňoval. Schvalování trestného činu § 16 zákona na ochranu republiky popisuje takto: „kdo veřejně vychvaluje nebo výslovně schvaluje zločin nebo přečin nebo jinak projevuje s ním souhlas ...“

3.2. Trestní zákon č. 86 z roku 1950

Vývoj na našem území v letech 1938 – 1945 ponechávám stranou. V tomto období došlo k několika historicky důležitým událostem (německá okupace, druhá světová válka), které však z pohledu trestního práva a forem trestné součinnosti nepřinesly nic zásadního. „Pro německé státní příslušníky bylo zavedeno trestní právo německé, pro příslušníky tzv. Protektorátu bylo ponecháno v platnosti dosavadní právo, které však bylo na nátlak okupačních orgánů měněno a doplňováno ve směru kriminálně politických zásad „Třetí říše“.“²⁴ Tyto změny byly následně odstraněny a v platnosti byl ponechán stav, který u nás byl před Protektorátem.

Nová právní úprava přichází se společenskými změnami vyvolanými sovětským vlivem. Zakotvena byla v zákoně č. 86/1950 Sb. účinného od 1. srpna 1950. Svou povahou se jednalo o zákon „... unifikační, neboť sjednotil netoliko trestní právo dříve platné v českých krajích a na Slovensku, ale i trestní právo obecné, vojenské, pro mládež, atd.“²⁵ Dále přinesl nové pojetí trestného činu a vedle formální stránky musela být naplněna i materiální stránka, jež vystihovala nebezpečnost pro společnost. Stranou

²¹ Kallab, J. Trestní zákony Československé platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 2. vydání, Praha: Československý kompas, 1927, s. 23.

²² Tamtéž, s. 23.

²³ Srovnej s: Kallab, J. Trestní zákony Československé platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 2. vydání, Praha: Československý kompas, 1927, s. 159.

²⁴ Solnař, V. a kol. Systém českého trestního práva. Praha: Nakladatelství Novatrix, s.r.o., 2009, s. 50.

²⁵ Tamtéž, s. 51.

nezůstala ani otázka výčtu trestů a možnosti jejich ukládání; zde došlo ke zmírnění, zejména možnosti ukládání alternativních trestů. Předmětem kritiky se stal příliš obecný popis jednotlivých skutkových podstat trestných činů, který umožňoval zahrnout velké množství jednání.

Samotný trestní zákon z roku 1950 se člení na obecnou a zvláštní část. S ohledem na téma diplomové práce jsem se zaměřila zejména na § 6 a § 7 obecné části, popisující spolupachatelství, návod a pomoc, a § 163 a následující zvláštní části, věnující se nadržování, spolčení, podněcování apod. a dále § 250 a násl. upravující podílnictví.

Spolupachatelství je dle § 6 zákona č. 86/1950 Sb. vymezeno takto: „Za výsledek uvedený v zákoně, který byl úmyslně způsoben společným jednáním, odpovídá každý ze spolupachatelů, jako by jej způsobil sám.“

Návodu a pomoci se věnuje § 7 tohoto zákona; odst. 1 a 2 TZ (1950) představují definici těchto pojmů a v následujících odstavcích se zabývá trestností takového jednání. Odstavec 3 § 7 stanoví, že „trestnost návodce a pomocníka není závislá na trestnosti přímého pachatele.“ Jedná se o zásadu osamostatnění účastenství, podle níž nemusí být hlavní pachatel trestně odpovědný, avšak návodce trestně odpovědný je. Další podmínka zní, že musí dojít alespoň k pokusu trestného činu. Trestnosti se lze však zprostit tím, že návodce či pomocník zabrání činu, ke kterému dříve naváděli nebo pomáhali. Nutné pak je, aby tak bylo učiněno dobrovolně, tedy z vlastního přesvědčení (uvědomili si možné následky svého jednání a snaží se o nápravu, tj. jakoby se napravili). Pokud by tak učinili jen z pouhého strachu, že hlavní pachatel bude dopaden a prozradí je, nelze o dobrovolnosti ani přemýšlet a trestní odpovědnost zůstává zachována.

Zvláštní část, hlava třetí s názvem Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných ve svém oddílu prvním – Trestné činy proti lidové správě a soudnictví obsahuje mimo jiné některé formy trestné součinnosti. Neodděluje je těmito slovy přímo, ale plynule k nim přechází jako k jednotlivým skutkovým podstatám trestných činů.

Nadržování dle § 163 TZ (1950) znamená, že někdo „pachateli trestného činu pomáhá v úmyslu umožnit mu, aby unikl trestnímu stíhání, trestu nebo ochrannému opatření nebo jejich výkonu, ...“. Z výše uvedeného vyplývá, že tento trestný čin lze

spáchat tehdy, když už ke spáchání původního, hlavního trestného činu došlo, případně došlo k dopadení a odsouzení jeho pachatele.

Nepřekážení trestného činu popsané v § 164 TZ (1950) neznámá, že bychom museli předvídat a sledovat každého jedince jestli náhodou nepáchá trestnou činnost, ale jde o situaci, kdy je zjevné, že k porušování práva dochází. Zde je třeba zasáhnout. Limitem je vlastní bezpečí a nesnáze, které by bylo nutno k překážení trestného činu překonat. Mám za to, že toto ustanovení má předejít lidské nevšímavosti a lhostejnosti k dění kolem nás.

S tímto úzce souvisí další trestný čin – neoznámení trestného činu. V § 165 TZ (1950) je uveden taxativní výčet trestných činů, na které se toto ustanovení vztahuje. Dále stanoví podmínku, že trestná je teprve situace, kdy se o spáchání trestného činu nebo toho, že se na trestný čin někdo chystá, hodnověrně dozví. Opět tedy není stanovena povinnost sledovat ostatní a odhalit, co zamýšlí, ale jedná se o zamezení páchání trestné činnosti, o které víme. Pro důkladnější objasnění uveďme následující příklad z praxe: žena (zdravotní sestra) vyslechla rozhovor dvou mužů o přípravě vraždy a nikomu to neoznámila. Klíčové je, že tento, teprve v budoucnu spáchaný, trestný čin měla oznámit a za druhé, že tak měla učinit bezodkladně. Ale nestalo se tak, a tak byla tato žena obviněna a poté odsouzena pro trestný čin neoznámení trestného činu.²⁶ Řešení případu odsouzení dotyčné vychází z úpravy obsažené v zákoně č. 231/1948 Sb., na ochranu lidovědemokratické republiky (§ 35 odst. 2) a potažmo i trestního zákona z roku 1950.

Další z forem trestné součinnosti je spolčení, kterým se zabývá § 166 TZ (1950), ale přesně nevymezuje, čím se spolčení rozumí. Stanoví pouze tresty, které za toto hrozí podle toho, k jakému trestnému činu spolčení vede. V odstavci prvním je však uvedena myšlenka, že není trestné jen spolčení samé, ale také to, že někdo „takové spolčení nebo jeho účastníky podporuje v jejich snahách.“ Z toho vyplývá, že tento trestný čin je spáchán minimálně dvěma pachateli. Dále podle výkladu soudů není rozhodné, zda se tito osobně znají či ne; důležitá je činnost, jež vyvíjí.²⁷ „Trestní zákon č. 86/1950 Sb. obsahuje na rozdíl od dřívějšího práva nové ustanovení o obecné trestnosti spolčení (§ 166). Tuto zvláště nebezpečnou formu příprav k trestnému činu považuje za nutné trestně postihnout, i když nedošlo k pokusu trestného činu.“²⁸

²⁶ Srovnej s: R 2/1952.

²⁷ Srovnej s: R 23/1951.

²⁸ Srovnej s: R 3/1952.

Pro podněcování coby další formu trestné součinnosti je typické, že musí být naplněn znak veřejnosti. V závislosti na tom, k jakému trestnému činu jsou ostatní nabádáni, je odstupňován i trest odnětí svobody, respektive jeho délky, která za podněcování hrozí. Obdobně je tomu i při schvalování trestného činu, kdy obdivujeme jeho pachatele. Opět musí být splněna podmínka veřejnosti projevu.

K dalším formám trestné součinnosti se řadí tzv. podílnictví. Tato otázka je upravena ve zvláštní části, hlavě osmé, Trestné činy majetkové, § 250 TZ (1950) a představuje situaci, kdy se někdo na spáchání trestného činu podílí. Slovy zákona: „Kdo ukryje nebo na sebe nebo na někoho jiného převede úmyslně věc, která byla získána trestným činem spáchaným jinou osobou, anebo to, co za takovou věc bylo opatřeno, nebo kdo takovou činností zprostředkuje ...“ Považuji za velmi vhodné toto jednání postihovat, neboť se jedná o velmi závažný čin. Za tento trestný čin hrozil trest odnětí svobody. Jiná alternativa nepřicházela v úvahu. Co se týká rozmezí, ve kterém se trest odnětí svobody pohyboval, hrozil až na jeden rok a pro případ, že z této činnosti měl daný pachatel výdělek nebo zde byla jiná přitěžující okolnost, hrozil jeden rok až deset let.

3.3. Trestní zákon č. 140 z roku 1961

Dalším významným mezníkem pro vývoj trestního práva se stal rok 1961. Především trestní zákon byl kritizován pro své široké formulace skutkových podstat trestných činů a zejména svou politizaci. V důsledku uvolnění politické situace a přeměny státní formy se měnil i náhled na to, jaké zájmy mají být chráněny, a potažmo, které chování je protiprávní. „V letech 1960 – 1961 bylo trestní právo zcela nově kodifikováno. Stalo se tak po vydání nové Ústavy ČSSR z 11. července 1960.“²⁹ Zákon č. 140/1961 Sb. vešel v účinnost k 1. 1. 1962.

Zákon je členěn na obecnou a zvláštní část, celkem obsahuje 20 hlav a 301 paragrafů. Dá se říci, že „... došlo k poměrně rozsáhlé kriminalizaci v tom směru, že se obecnou formou trestné činnosti stala i příprava, která byla poměrně široce formulována. Změněn byl i pojem pokusu. Pokud jde o účastenství, bylo nově zavedeno organizátorství jako nová forma účasti na trestném činu, a zavedena akcesorita

²⁹ *Solnař, V. a kol.* Systém českého trestního práva. Praha: Nakladatelství Novatrix, s.r.o., 2009, s. 53.

účastenství ... Pro účastenství je stíhán organizátor, návodce a pomocník tehdy, jestliže se pachatel dopustí alespoň pokusu o trestný čin, jinak jde o přípravu.³⁰

Tento zákon prošel celou řadou novelizací. Ať už vezmeme v úvahu, že „... po listopadu 1989 došlo k rozsáhlým novelizacím trestního zákona (zrušení trestu smrti, zavedení trestu odnětí svobody na doživotí, omezení – nikoliv zrušení – odpovědnosti za přípravu, zrušení některých trestných činů, zpětné zavedení Rauschdeliktu atd.).“³¹ Celá řada novelizací pokračovala i po roce 1989. I přesto zákon č. 140/1961 Sb. platil na našem území téměř padesát let a musel reagovat na měnící se situaci ve společnosti.

Formám trestné součinnosti je věnována značná pozornost ze strany zákona, judikatury i odborné literatury, neboť „zvláště nebezpečnou formou zločinnosti je součinnost dvou nebo více osob při páchání trestných činů, zejména součinnost zločineckých skupin. Součinnost zločinců násobí jejich síly, posiluje je v jejich nekalých záměrech a usnadňuje provedení činu, umožňuje zahladit stopy trestného činu a uniknout trestnímu stíhání.“³²

Trestní zákon (1961) vymezuje v § 9 jednak pachatele jako toho, „kdo trestný čin spáchal sám“ a v odstavci druhém stanoví, že „byl-li trestný čin spáchán společným jednáním dvou nebo více osob, odpovídá každá z nich jako by trestný čin spáchala sama (spolupachatelé).“ Tato definice je oproti předešlé úpravě pouze gramaticky pozměněna, její smysl však zůstává stejný a na spolupachatelství se kladou následující požadavky. Za prvé to je společné jednání, které může, ale nemusí být založeno na předešlé dohodě. To vyplývá z druhého požadavku, a sice že jejich jednání je úmyslné ve vztahu k protiprávnímu jednání. Příkladem spolupachatelství tak může být trestný čin znásilnění, kde „A uvede ženu násilím do stavu bezbrannosti, B s ní souloží ...“³³

Účastenství v užším slova smyslu – organizátorství, návodu a pomoci, se věnuje § 10 TZ (1961). Jak je uvedeno výše, účastenství bylo rozšířeno nově o úpravu organizátora, čili toho, kdo „spáchání trestného činu zosnoval nebo řídil“. Tyto osoby, přestože jejich role v oblasti trestné činnosti je významná, často sami trestný čin nespáchali, nebyli hlavními pachateli. S tím se praxe musela nějak vypořádat, a tak,

³⁰ Soukup, L. a kol. Příspěvky k vývoji právního řádu v Československu 1945–1990. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2003, s. 222.

³¹ Soukup, L. a kol. Příspěvky k vývoji právního řádu v Československu 1945–1990. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2003, s. 222.

³² Solnař, V. Československé trestní právo. Svazek I. Obecná část. Praha: Orbis, 1969, s. 157.

³³ Tamtéž, s. 162.

podle předešlé úpravy docházelo k „extenzivní aplikaci spolupachatelství“³⁴. Případ činnosti organizátora demonstruje následující: „Pachatel A, který jako bývalý zaměstnanec kina měl obavu z prozrazení vlastní krádeže v tomto kinu a proto jako iniciátor myšlenky vykrást pokladnu kina podrobně informoval mladistvého B o způsobu provedení činu, opatřil jej plánkem a sekerkou, doplnil informaci po prvním neúspěšném pokusu dalšími pokyny a opatřil mladistvého B svítilnou, aniž se sám vykradení přímo zúčastnil.“³⁵ Pokud by se ovšem trestného činu účastnil, byl by považován za spolupachatele, nikoli za organizátora. Role organizátora by se však mohla promítnout do výměry trestu.

Trestnou činnost představuje i návod. „Návod je dokonán okamžikem, kdy návodce vzbudil rozhodnutí spáchat trestný čin.“³⁶ Pokud by daného jedince nepřesvědčil, nevzbudil by v něm přesvědčení ke spáchání trestného činu, je návod pouze přípravou. Návodem jako formou účastenství se stává, až když se o trestný čin pachatel alespoň pokusí. „Návod musí být adresován konkrétní osobě na spáchání dostatečně určitého trestného činu.“³⁷ Dalším znakem je, že je nabádáno ke konkrétnímu trestnému činu, popř. způsobu jeho spáchání či vylíčení oběti. Jde ovšem o návod v obecné rovině, tzn., že ne všechny podrobnosti musí návod obsahovat.

Pokud se týká pomoci jako formy trestné součinnosti, představuje stav, kdy „pomocník jinému úmyslně poskytne pomoc k spáchání trestného činu.“ Příkladem může být situace, kdy pomocník odstraní nějaké překážky „např. odvrácení pozornosti hlídače při krádeži nebo ponechání klíčů ve dveřích“ (fyzická pomoc) nebo tzv. psychická pomoc, tj. „zejména rada, utvrzení v předsevzetí nebo slib přispět po trestném činu.“³⁸ Jde tedy o případ, kdy se pachatel původně sám rozhodl, že nějaký trestný čin spáchá (nejde zde o návod), ale nakonec váhá, zda se trestné činnosti dopustí či nikoli. Tím, že najde u jiného oporu, se dovrší proces rozhodnutí ke spáchání trestného činu, nebo alespoň k jeho pokusu.

Trestní zákon z roku 1961 neopomněl ani další formy trestné součinnosti. Tuto úpravu nalezneme v hlavě třetí oddílu čtvrtém. Jedná se o případy, „(... kdy se na trestném činu podílí více pachatelů nebo vedle pachatele i další osoby), a tím doplňují

³⁴ Tamtéž, s. 164.

³⁵ *Solnař, V.* Československé trestní právo. Svazek I. Obecná část. Praha: Orbis, 1969, s. 164.

³⁶ Tamtéž, s. 164.

³⁷ Chmelík, J., a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Praha: Linde Praha, 2009, s. 178.

³⁸ Citovaná ustanovení z tohoto odstavce z: *Solnař, V.* Československé trestní právo. Svazek I. Obecná část. Praha: Orbis, 1969, s. 165.

obecná ustanovení § 7, § 9 a § 10 TZ (1961). Jde o jednání, která vyvolávají, usnadňují nebo podporují trestnou činnost jiných osob nebo vytvářejí příznivé podmínky pro trestnou činnost a umožňují pachatelům uniknout zákonnému postihu. ... Společným objektem těchto trestných činů je zájem na potlačování zločinnosti.“³⁹

Společným znakem podněcování a schvalování trestného činu je veřejnost⁴⁰, tzn., že oba trestné činy musí být učiněny veřejně. Nadržování, nepřekažení trestného činu či jeho neoznámení jsou dalšími formami a v jejich definici či vymezení není oproti předešlé úpravě příliš mnoho rozdílů. K významným změnám došlo v oblasti ukládání sankcí a jejich výměře, což platí obecně pro celý trestní zákon. Doplňme ještě na ukázkou některou ze změn. Například u podněcování došlo ke sjednocení jednotlivých ustanovení a nově se podněcování věnuje jen § 164 TZ (1961) tak, že stanoví, že „kdo veřejně podněcuje k trestnému činu nebo k hromadnému neplnění důležité povinnosti uložené podle zákona, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo nápravným opatřením.“ V dřívější úpravě se tato skutková podstata dělila do dvou paragrafů a několika odstavců, kde trest a jeho sazba závisela na druhu trestného činu, ke kterému bylo podněcováno či zda šlo o podněcování k porušení povinnosti zvláště důležité apod. Nová úprava vystihla protiprávnost takového jednání a zároveň úpravu zjednodušila a stala se tak lépe srozumitelnou. Za podněcování se tedy považuje „každý projev, který je způsobilý vyvolat u jiných osob náladu nebo rozhodnutí spáchat trestný čin nebo neplnit důležitou povinnost uloženou podle zákona. Nezáleží na formě projevu (ústní, písemná, gramatická apod.) ani na způsobu provedení, když může jít o podněcování přímé i nepřímé (např. ironická kritika osob dodržujících zákony a důležité povinnosti z nich vyplývající). Trestný čin je dokonán projevem, kterým chce pachatel takové rozhodnutí vzbudit.“⁴¹ Pokud se jedná o schvalování, jak už z názvu vyplývá, musí jít o schvalování trestného činu, nikoli jen přestupku. „Forma, kterou pachatel schvaluje trestný čin, může být různá – ústní nebo písemná, vyobrazení, vystavení fotografie apod.“⁴²

³⁹ Šámal, P. a kol. Trestní zákon. Komentář. Díl II. 6. vydání, Praha: C.H.Beck, 2004, s. 1015.

⁴⁰ Veřejnost je myšlena pouze pro odstavec první § 165, u odstavce druhého podmínka veřejnosti naplněna být nemusí.

⁴¹ Šámal, P. a kol. Trestní zákon. Komentář. Díl II. 6. vydání, Praha: C.H.Beck, 2004, s. 1016.

⁴² Tamtéž, s. 1017.

Trestný čin nadržování dle § 166 TZ (1961) „spočívá v pomoci pachateli trestného činu ... Zpravidla půjde o aktivní jednání, jako např. poskytnutí prostředků pachateli k útěku, ukryvání důkazů, rada pachateli při odstraňování důkazů atd.“⁴³

Jednou z dalších možností, jak se snaží trestní zákon zamezit trestné činnosti, je ustanovení § 167 TZ (1961), nepřekážení trestného činu. Jako v předešlé úpravě je i zde taxativní výčet trestných činů, kterých se to může týkat. Jedná se o závažné trestné činy, jako například trestný čin vlastizrady, rozvracení republiky, loupeže, braní rukojmí, legalizace výnosů z trestné činnosti. Další podmínkou je, že se o některém z uvedených trestných činů hodnověrně dozvíme a dále, že jeho překážení nám nečiní značné nesnáze ani nehrozí újma na zdraví. Překázat trestný čin lze i jeho oznámením příslušným úřadům (policie, státní zastupitelství, příp. veliteli nebo náčelníku – u vojáků).

Další ustanovení, tj. § 168 TZ (1961), plynule navazuje neoznámením trestného činu. Jako v předešlém případě jde o taxativní výčet trestných činů, na které se toto ustanovení vztahuje, a dále je opět stanovena podmínka, že jsme se o trestném činu hodnověrně dozvěděli. Rozdíl mezi tímto a předešlým ustanovením spočívá v tom, že nepřekážení se váže k trestnému činu, který se teprve chystá nebo už probíhá. U neoznámení se jedná o poslední fázi vývojového stádia trestného činu, tedy jeho dokonání. Trestný čin neoznámení trestného činu lze tedy spáchat jen na dokončené činnosti, tedy na již spáchaném trestném činu. Výjimky, kdy není neoznámení trestného činu trestné, uvádí odst. 2 a 3 § 168 TZ. Jde například o advokáta, koncipienta, duchovního, kteří se o trestném činu dozví v rámci výkonu svého povolání; dále to může být situace, kdy bychom oznámením sobě nebo osobám blízkým přivodili nebezpečí smrti, ublížení na zdraví či trestního stíhání.

Nelze opomenout ani podílnictví, kterému se věnuje § 251 TZ (1961), kde je objektem cizí majetek. „Předmětem útoku je cizí věc nebo jiná majetková hodnota získaná trestným činem. Není rozhodné, jakým trestným činem byla věc nebo jiná majetková hodnota získána. Zpravidla půjde o majetkový trestný čin, ale může to být i trestný čin nemajetkové povahy (např. přijímání úplatku ve smyslu § 160). Nestačí však, pokud byla tato věc nebo jiná majetková hodnota získána přestupkem. Může jít

⁴³ Šámal, P. a kol. Trestní zákon. Komentář. Díl II. 6. vydání, Praha: C.H.Beck, 2004, s. 1015.

o jakoukoli věc, např. peníze, alkoholické nápoje, cigarety apod., nebo jakoukoli jinou majetkovou hodnotu, např. pohledávku.⁴⁴

Přes velkou řadu novelizací zákona č. 140/1961 Sb., je jeho celková koncepce „i nadále represivní a nevyhovuje moderním uplatňovaným trendům tzv. restorativní (znovuobnovující) justice ...“⁴⁵, a i proto se začaly formovat snahy o jeho celkovou změnu.

3.4. Nová kodifikace

3.4.1. Historický náhled

Nutnost reagovat na dění ve společnosti s sebou přináší i potřebu upravovat právní normy. To je možno uskutečnit v podstatě dvojí cestou, buďto novelizací, nebo novým zákonem. Novelizace jsou dnes poměrně častým jevem a umožňují pružnější odezvu, nicméně pokud je jich příliš mnoho, hrozí, že se právní úprava stane nepřehlednou. Pokud se týče formy nového zákona, je vhodné ji využít pro zavedení nové koncepce, pokud je nová úprava zcela odlišná od té původní apod. Tak tomu bylo i v případě trestního zákona.

Rekodifikační snahy se objevily již od konce 80. let 20. století. Klíčovým se stal rok 1989, který po pádu totalitního režimu přinesl změnu politického, ekonomického a společenského systému. Je nutné zohlednit také následný rozvoj v Evropě a zejména postupné začleňování jednotlivých států do Evropské unie. Členství představuje nejen akceptaci určitých společných pravidel, ale především jejich začlenění a aktivní využití v jednotlivých právních řádech. Pro náš stát se tato problematika stala stěžejní zejména po vstupu do Evropské unie k 1. 5. 2004.

3.4.2. Nový trestní zákoník

Rekodifikace trestního práva není snadnou úlohou. Jde o dlouhý a složitý proces, který musí vyhovovat požadavkům odborné i neodborné společnosti a dále musí projít (ovšem jako každý jiný zákon) schvalovacím postupem v Poslanecké sněmovně, Senátu, stvrzený podpisem Prezidenta republiky. Vládní návrh trestního zákoníku byl předložen již v roce 2004, ale nebyl schválen. Neúspěch ve formě nepřijetí zákona není výjimkou, a proto se ani poté nezastavily práce na novém trestním zákoníku.

⁴⁴ Šámal, P. Trestní zákon. Dodatek ke komentáři. 6. vydání, Praha: C.H.Beck, 2006, s. 249.

⁴⁵ Šámal, P. Osnova Trestního zákoníku 2004-2006. Praha: C.H.Beck, 2006, s. 2.

V následujících letech tak byl připraven k projednání nový návrh. Výsledkem je zákon č. 40/2009 Sb., který nabyl účinnosti 1. 1. 2010.⁴⁶

„Nové české trestní právo hmotné je výsledkem dlouhodobého rekodifikačního procesu, který probíhal po roce 1989. Je podstatně propracovanější než předchozí právní úprava, upravuje některé instituty, které dosud upraveny nebyly (např. právní omyl či tzv. nepřímé pachatelství), obsahuje některé nové trestné činy (např. neoprávněné zaměstnávání cizinců), některé dosavadní trestné činy dekriminlizuje (např. řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění), celkově zpříšňuje postih násilných trestných činů, zavádí některé nové alternativní tresty (např. domácí vězení) a obsahuje i řadu dalších významných změn.“⁴⁷

Jednou z hlavních novinek (asi nejzásadnější a nejdiskutovanější) přinesl v podobě nazírání na trestný čin. Namísto materiálně-formálního pojetí, je uvažováno pouze formální pojetí, pro které je nutné naplnit znaky uvedené v zákoně. Společenská nebezpečnost, která byla dříve vyžadována (materiální stránka) již dnes znakem trestného činu není. Nebyla však zrušena bez náhrady. Objevuje se pojem společenská škodlivost, jež se užívá ve spojení se zásadou subsidiarity trestní represe, tedy že trestní právo a trestní zákoník se uplatní až v případě, kdy nepostačí postih dle jiného právního předpisu.

Další významnou změnou je i systematika zvláštní části, jež po dlouhé době na první místo řadí ochranu života, zdraví, svobodu člověka a až poté se postupně propracovává k trestným činům proti majetku, státu a životnímu prostředí. Náhled se změnil i na sankce, které lze uložit a trest odnětí svobody v mnoha případech nahradil, nebo doplnil jiný alternativní trest odpovídající závažnosti trestného činu a pachateli samému. „Nová kodifikace trestního zákoníku je založena na přesvědčení, že ochranu demokratického státního a společenského zřízení, práv a svobod jednotlivců a ochranu jejich života, zdraví a majetku je třeba dosahovat především mimotrestními prostředky.“⁴⁸

Zákon č. 40/2009 Sb. se dělí na třináct hlav, tři části a obsahuje 421 paragrafů. První, obecná část, se věnuje základním zásadám platným pro trestní právo hmotné, vymezuje působnost trestního zákoníku, trestní odpovědnosti a v neposlední řadě

⁴⁶ Srovnej s: Šámal, P. Osnova Trestního zákoníku 2004-2006. Praha: C.H.Beck, 2006, s. V-X.

⁴⁷ Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 11.

⁴⁸ Vantuch, P. Možnosti dopadů nového trestního zákoníku na trestní řízení, Trestní právo, 2010, č. 3, s.7.

i výčtu trestů a způsobu jejich ukládání. Část zvláštní představuje souhrn trestných činů a jejich vymezení.

Rozboru jednotlivých forem trestné součinnosti se věnuje následující kapitola, která uvádí výčet všech forem trestné součinnosti a jejich vymezení, tak i podrobný rozbor vybraných forem.

4. FORMY TRESTNÉ SOUČINNOSTI

Trestná součinnost se vyznačuje mnohostí osob, které se trestného činu účastní, podílí se na něm. Úpravu poskytuje zejména zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Zdrojem poznání jsou samozřejmě i učebnice, odborná literatura, články apod. V neposlední řadě se této problematice věnuje také judikatura soudů, jež nám poskytuje pohled z praxe. Z jednotlivých judikátů lze vyčíst, jak je daná úprava kvalitní, zda vystihla vše potřebné, či zda přináší v praxi obtíže, a bude ji proto třeba do budoucna ještě upravit.

Hlavním kritériem pro třídění forem trestné součinnosti je to, kde nalezneme jejich úpravu. Jsou to jednak obecné formy, pro něž je typická úprava v obecné části trestního zákoníku a dále zvláštní formy, jež jsou popsány ve zvláštní části TZ.

Dále se může trestná součinnost členit na skutečnou a zdánlivou. Toto rozlišení je teoretické a zákonnou oporu pro něj nenajdeme (příp. ji můžeme najít v jiných souvislostech). „Praktický význam rozlišování trestné součinnosti „skutečné“ a „zdánlivé“ spočívá v tom, že zabraňuje ztotožňování různých forem jednání, na první pohled se jevících jako součinnost, s trestnou součinností, která podléhá speciálnímu režimu právního posouzení, jak z hlediska viny, tak zejména z hlediska trestu. Naproti tomu jen zdánlivé případy trestné součinnosti jsou vždy -de iure- trestnou činností jediného pachatele.“⁴⁹ Pro příklad si můžeme uvést situaci, kdy budou páchat trestný čin dva subjekty, z nichž jeden nebude trestně odpovědný. Nepůjde zde o spolupachatelství v pravém slova smyslu, neboť zde nejsou naplněny všechny požadované znaky (věk, přičetnost apod.), ale tento trestný čin se posoudí jako samostatný čin pachatele, jenž trestně odpovědný je.⁵⁰ Případy tzv. zdánlivé trestné součinnosti, kdy „chybí některý z pojmových znaků skutečné trestné součinnosti“⁵¹, jsou např. souběžné (paralelní) pachatelství, nepřímé pachatelství nebo postupné pachatelství.

V rámci vymezení pojmů je důležité na toto teoretické rozlišení alespoň upozornit; v následujících kapitolách je však pozornost zaměřena pouze na skutečnou trestnou součinnost.

⁴⁹ Kratochvíl, V. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 3. vydání, Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 317.

⁵⁰ Srovnej s: Kratochvíl, V. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 3. vydání, Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 317.

⁵¹ Kratochvíl, V. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 3. vydání, Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 317.

4.1. Obecné formy trestné součinnosti

Obecné formy trestné součinnosti nalezneme v obecné části trestního zákoníku. Jsou jimi spolupachatelství, organizátorství, návod, pomoc, spolčení a sročení. Organizátorství, návod a pomoc se jako obecná forma objevuje hned dvakrát. Poprvé v § 24 TZ, který vymezuje, kdo je považován za účastníka. Poté v § 20 odst. 1 TZ, který se věnuje přípravě a uvádí organizátorství, návod a pomoc jako případy, jakými je možné se na zvlášť závažný zločin připravovat. Charakteristické pro všechny uvedené obecné formy trestné součinnosti je to, že se vyznačují:

- „dvěma či více subjekty trestné činnosti
- jedním společným, resp. hlavním trestným činem nebo i s ním souvisejícím vedlejším činem,
- vzájemnou nebo alespoň jednostrannou propojeností subjektivních a objektivních stránek jednání zúčastněných subjektů.“⁵²

4.1.1. Spolupachatelství

Spolupachatelství upravuje § 23 TZ, který stanoví, že „byl-li trestný čin spáchán úmyslným společným jednáním dvou nebo více osob, odpovídá každá z nich, jako by trestný čin spáchala sama (spolupachatelé).“ Z této definice vyplývá několik poznatků. Jedním z nich je, že musí jít o jednání minimálně dvou osob. Maximální hranice osob spolupachatelů, která by dále dělila závažnost spolupachatelství, stanovena není. Dále musí jít o společné jednání (pokud například vykradou stejný obchod v tentýž večer dva pachatelé, kteří se zde náhodně potkají, nejde o spolupachatelství). Třetím znakem je subjektivní podmínka ve formě úmyslu. V neposlední řadě se jedná o zásadu, že každý ze spolupachatelů odpovídá za trestný čin, jako by jej spáchal sám; ponese tedy trestní odpovědnost za celý trestný čin. Jakou měrou se na něm doopravdy účastnil a jak moc jeho jednání bylo závažné, se promítne do druhu trestu a jeho výměry.

Vůči následujícím formám, tedy organizátorství, návodu a pomoci, je spolupachatelství „nadřazeno“. To znamená, že pokud se pachatel podílel na trestném činu coby návodce a následně i jako pachatel (spolupachatel), uplatní se na něj ustanovení o spolupachatelství, neboť jde o závažnější formu trestné činnosti a návod už je v ní obsažen.

Důležité je vymezení pojmu společného jednání, jež může mít podle judikatury tři různé formy, přičemž pro spolupachatelství je dostačující naplnění jedné z nich. Za

⁵² Kratochvíl, V. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 3. vydání, Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 299.

prvé to je případ, kdy všichni spolupachatelé naplní znaky skutkové podstaty trestného činu. Potom není pochyb o tom, že každý z nich a všichni společně daný trestný čin spáchali a jsou za něj trestně odpovědní. Složitější situace však může nastat, pokud se daný jedinec účastní jen určitým způsobem nebo jen v určité fázi. Za spolupachatelství se považují i následující jednání, a sice pokud „každý ze spolupachatelů svým jednáním naplní jen některý z dílčích znaků objektivní stránky takto páchaného deliktu; to je možné pouze u trestných činů s tzv. dvojím a vícerym jednáním; jejich souhrn znamená naplnění celé skutkové podstaty ...“⁵³ Dále to může být i jednání, které je jen článkem řetězu, „nenaplnuje tedy ani dílčí znak skutkové podstaty, přičemž tyto články směřují k přímému spáchání určitého trestného činu a jen ve svém celku znamenají naplnění jeho skutkové podstaty; musí působit současně ...“⁵⁴

Výše popsané možnosti dopuštění se spolupachatelství jsou dobře znatelné např. z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2009, sp. zn. 8 Tdo 885/2009. V tomto případě Nejvyšší soud řešil dovolání obviněných a velmi pěkně popisuje, proč shledává předchozí rozhodnutí nižších soudů za správné. V uvedeném případě šlo o odsouzení za trestný čin braní rukojmí hned několika spolupachatelů. Někteří z nich se potom bránili, že se neúčastnili únosu přímo, že jen převzali peníze coby výkupné, někteří se vymlouvali na to, že jen omezovali svobodu, když poškozeného věznili v bytě a hlídali, aby neutekl apod. Soud se zde však velmi dobře vypořádal s popsáním daného jednání, z čehož je celkem snadno pochopitelné, že se o spolupachatelství skutečně jednalo, neboť obvinění se účastnili již původní dohody o spáchání trestného činu braní rukojmí, dále jedna z osob spolupachatelů sledovala a informovala ostatní o finanční situaci poškozeného (následně se únosu sama sice neúčastnila, ale dále pak pokračovala při požadování výkupného a jeho následného rozdělení). Z výše uvedeného vyplývá důležitý závěr, že „k naplnění spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák. není třeba, aby se všichni spolupachatelé zúčastnili na trestné činnosti stejnou měrou. Stačí i částečné přispění, třeba i v podřízené roli, jen když je vedeno stejným úmyslem jako činnost ostatních pachatelů, a je tak objektivně i subjektivně složkou děje, tvořícího ve svém celku trestné jednání.“⁵⁵

⁵³ Kratochvíl, V. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 3. vydání, Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 302.

⁵⁴ Tamtéž, s. 302.

⁵⁵ R 42/2010. Výše uvedený § 9 odst. 2 tr. zák. odpovídá dnes § 23 TZ.

4.1.2. Organizátorství, návod, pomoc

Účastenství v užším slova smyslu zahrnuje organizátorství, návod a pomoc. Základnímu vymezení pojmů a trestní odpovědnosti se věnuje § 24 TZ.

Organizátorem rozumíme toho, kdo trestný čin, potažmo celou trestnou činnost organizuje, tedy řídí. Je to ten, kdo s nápadem spáchání trestného činu přijde, přesvědčí ostatní, řídí jejich činnost, rozděluje úkoly. Slovy zákona je to ten, kdo „spáchání trestného činu zosnoval nebo řídil“. Z výše uvedeného je zřejmé, že právě tato forma účastenství v užším slova smyslu je tou nejzávažnější a „obsahuje“ v sobě i ty ostatní. „Příznačná je tu dominantní role organizátora ... Není též rozhodující, zda, případně do jaké míry jsou si hlavní pachatelé vědomi toho, že za jejich trestnou činností stojí organizátor.“⁵⁶

Z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2009, sp. zn. 7 Tdo 1009/2009, který se zabýval dovoláním dvou obviněných z organizátorství trestného činu úvěrového podvodu a podvodu je patrný popis činnosti organizátora. Za zosnování trestného činu je považována činnost, „která spadá do stadia před spácháním trestného činu a spočívá typicky zejména v iniciování dohody o spáchání trestného činu, ve vymyšlení plánu jeho spáchání, ve vyhledání osob, které se na něm budou podílet, v zajišťování jejich vzájemného styku, v rozdělení úkolů jednotlivým osobám, v opatřeních zajišťujících utajení zamýšleného trestného a osob podílejících se na jeho spáchání, v zajištění odbytu výtěžku ze zamýšleného trestného činu apod.“⁵⁷ Další možností jak organizovat trestný čin je jeho řízení, jež představuje „činnost, která spadá do stadia páchání trestného činu a jejíž podstatou jsou typicky úkony spočívající zejména v usměrňování osob podílejících se na trestném činu, vydávání pokynů těmto osobám, ve vyžadování, aby tyto osoby splnily vydané pokyny, apod.“⁵⁸ V uvedeném případě se obvinění dopustili zároveň zosnování i řízení tím, že nejprve na obviněnou převedli většinový obchodní podíl společnosti, kde byli jednatele a společníci a dále vybrané osoby „úkolovali k odběrům a sjednávání úvěrových a leasingových smluv s konkrétně uvedenými obchodními společnostmi s tím, že tyto smlouvy byly uzavírány na základě nepravdivých podkladů v podobě ročních účetních uzávěrek, daňových příznání“⁵⁹ apod. Dále byly padělány další dokumenty potřebné k uzavření smluv, např. plné moci.

⁵⁶ Kratochvíl, V. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 3. vydání, Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 306.

⁵⁷ R 52/2010.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Tamtéž.

Zosnování se pachatelé dopustili tím, že „dali podnět k převedení obchodních podílů v obchodních společnostech“⁶⁰ a nastrčili tzv. bílé koně, tedy osoby, „které navenek formálně činí podvodné úkony obchodních společností a zastírají tím odpovědnost skutečných iniciátorů.“⁶¹

Nižší formou trestné součinnosti je návod. Za návodce se podle § 24 odst. 1 písm. b) TZ považuje ten, kdo „vzbudil v jiném rozhodnutí spáchat trestný čin“. Návod předchází samotnému trestnému činu. Vzniká zde příčinná souvislost mezi návodem a trestným činem samým, kdy návodce bude trestně odpovědný jen tehdy, když se „navedený“ pachatel o trestný čin alespoň pokusí. „V rámci návodu bude třeba stíhat i tzv. najmutí ke spáchání trestného činu či objednávku trestného činu, a to včetně tzv. poptávky nebo nabídky provedení trestného činu na objednávku ...“⁶² To dokazuje i soudní judikatura. Konkrétně jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2005, sp. zn. 11 Tdo 1235/2004. Ten se zabýval dovoláním obviněného z účastenství na trestném činu vydírání. Nejvyšší soud se ztotožnil s rozhodnutími nižších soudů do té míry, že uznal obviněného vinným účastenstvím na trestném činu vydírání coby návodce; v otázce výměry trestu a použití vyšší trestní sazby se jeho názor liší. Podstatné je ovšem to, že je zde vymezen případ návodu. Toho se měl obviněný dopustit tím, že „požádal T. T., aby sehnal někoho, kdo pohružkou fyzického násilí či přímým fyzickým násilím přinutí poškozeného V. P. ke změně chování ve sdružení – firma D., zejména, aby se zdržel jednání, které by mohlo vést k zániku tohoto sdružení, a za tuto službu nabídl částku 100 000 Kč ...“⁶³ Poškozeného V. P. potom T. T. společně s dalšími osobami vylákal ven a usmrtili ho.

Poslední uvedenou a z výše zmíněných forem tou nejméně závažnou je pomoc, která ovšem může sehrát velmi důležitou roli při páchaní trestné činnosti, a proto je také trestná. Jde o činnost, která spočívá ve „vytváření podmínek k tomu, aby pachatel mohl svou trestnou činnost provádět co nejúčinněji. Může být ale spáchána i opomenutím takového chování, k němuž byl pomocník podle okolností a svých osobních poměrů povinen.“⁶⁴

Trestně odpovědný za pomoc bude ten, kdo umožnil nebo usnadnil jinému trestný čin spáchat. Tak tomu bylo např. i u obviněného Ing. V. Š., jenž byl obviněn

⁶⁰ R 52/2010.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Šámal, P. Osnova trestního zákoníku 2004-2006. Praha: C.H.Beck, 2006, s. 62.

⁶³ R 43/2005.

⁶⁴ Fryšták, M. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2009, s. 72.

a následně odsouzen za pomoc k trestnému činu zneužívání informací v obchodním styku. Tímto tématem se zabýval Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 3. 12. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1251/2008. V uvedeném případě šlo o uzavírání smluv mezi obchodními společnostmi a poskytování půjček s tím, že si byl obviněný vědom toho, že půjčky nebudou splaceny. Rozsudek se zabývá otázkou, kdy je možné použít vyšší trestní sazbu pro pomocníka a kdy nikoli. Rozhodující je ovšem, jak pro vymezení pomoci, tak na zodpovězení otázky použití vyšší či nižší trestní sazby, závěr, že „účastenství ve formě pomoci má vždy akcesorickou povahu, jejímž důsledkem je existence příčinného vztahu mezi jednáním účastníka a jednáním pachatele. V konkrétním případě je tedy třeba se vždy vypořádat s tím, jakým způsobem pomoc účastníka ovlivnila provedení trestného činu pachatele, resp. zda a jaký význam měla taková pomoc i z hlediska naplnění okolnosti, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby.“⁶⁵ Na účastníka, i ve formě pomoci, se použijí ustanovení o trestnosti pachatele. Je třeba však brát v úvahu každý konkrétní případ a jeho okolnosti, a podle toho zvážit, zda je na místě použít vyšší trestní sazbu nebo si uvědomit, že pomoc není totéž co pachatelství samo a zda je tedy na místě použít tu či onu trestní sazbu. Jak již bylo uvedeno, záleží to na konkrétním případě.

Někdy v praxi může činit potíže posouzení spáchání určitého trestného činu a rozeznání od pomoci k němu. Stalo se tak v případě úvěrového podvodu, kde byla zástupkyně společnosti, jež úvěr poskytovala, obviněna z pomoci k trestnému činu úvěrového podvodu. Toho se měla dopustit mj. tím, že při sjednávání smlouvy o úvěru uvedla jako ručitele někoho, kdo nebyl přítomen, a bylo zřejmé, že o svém postavení (že se má stát ručitelem), nemá ani ponětí. Tuto smlouvu se všemi dalšími potřebnými dokumenty, o nichž věděla, že jsou zfalšované, za společnost podepsala a úvěr tak poskytla. Obviněná se nesmířila s verdiktem nejprve okresního soudu, a tak podala odvolání, které bylo krajským soudem zamítnuto. Následně obviněná podala dovolání a tak se celou věcí zabýval Nejvyšší soud. Ten z veškerých uvedených skutečností dokonce dovedl, že soudy nižšího stupně její činnost nesprávně kvalifikovali, a že měla být obviněna z trestného činu úvěrového podvodu, nikoli za pomoc k němu.⁶⁶

Co všechno se za pomoc považuje je zřejmé z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 11. 2009, sp. zn. 3 Tdo 692/2009. Uvedené soudní rozhodnutí se zabývalo trestným činem vraždy a dovoláním jednoho z obviněných, který byl obviněn z účastenství ve

⁶⁵ R 48/2009.

⁶⁶ Srovnej s: R 37/2010.

formě pomoci k trestnému činu vraždy. Toho se dopustil hned několika způsoby. Obviněný byl několikrát dotazován od jiného obviněného, zda by nedokázal někoho „odstranit“. Při opakujících se dotazech a po nabídnuté odměně, obviněný řekl, že zná někoho, kdo tak může učinit. Těmto poté předal list s instrukcemi, popisu budoucí oběti a jeho zvyčích, včetně informace o finanční odměně. Dále se účastnil jako pomocník k trestnému činu vraždy tím, že budoucí oběť telefonicky kontaktoval, smluvil si s ní fiktivní schůzku a osoby, které měli vraždit, informoval o místě a čase této schůzky. Ti poté na určené místo dorazili a dotyčného zavraždili. Obviněný se snažil hájit tím, že nevěděl o finanční odměně (což bylo vyvráceno), a tudíž že nejde o pomoc k nájemné vraždě a že on sám sice dostal nějakou odměnu, ale o té předem nevěděl. Je nutné si ovšem uvědomit, že rozhodující není to, jestli nějakou odměnu dostal on nebo ti, kteří vraždu skutečně spáchali, a ani to, zda o své části odměny věděl předem. Tuto myšlenku vyjádřila státní zástupkyně tak, že „k odsouzení v případě účastenství ... postačuje, pokud účastník věděl o tom, že hlavní pachatel spáchá trestný čin vraždy právě ze zjištěných důvodů.“⁶⁷ Z výše uvedeného je zřejmý i závěr Nejvyššího soudu, který stanovil, že obviněný „jednal se znalostí všech rozhodných skutečností a především toho, že vražda, ke které napomáhal spoluobviněným (hlavním pachatelům), bude provedena za finanční odměnu. Není přitom podstatné, jak bylo posléze naloženo s přislíbenou peněžní částkou, resp. zda obviněný (dovolatel) skutečně dostal příslušnou část odměny či nikoliv. Rozhodující byla vědomost obviněného M. V. o tom, že se jako pomocník účastní na nájemné vraždě, tedy na vraždě, jejímž cílem bylo získat majetkový prospěch.“⁶⁸ Dovolání obviněného tedy Nejvyšší soud zamítl jako neopodstatněné.

Jak je patrné již z předchozích výkladů, pokud se pachatel účastní jako návodce i pomocník, trestně odpovědný bude jen jako návodce. Nebo pokud by byl pachatel účasten jako pomocník, návodce i organizátor, posoudí se jeho trestní odpovědnost jen podle ustanovení o organizátorovi. Zkrátka závažnost pomoci je kryta již v návodu, návod v organizátorství a organizátorství případně ve spolupachatelství. To dokládá i rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 12. 1997 sp. zn. 7 To 102/97, který stanovil, že „pokud jednání obžalovaného lze posoudit jako více forem účastenství, ve výroku o vině se uvede pouze nejzávažnější z nich, neboť další formy jsou v ní obsaženy.“ V tomto případě se Vrchní soud zabýval odvoláním obžalovaného, který se

⁶⁷ R 8/2011.

⁶⁸ Tamtéž.

měl dopustit trestného činu vraždy. Z popisu celé události ovšem vyplývá, že tento obžalovaný přislíbil finanční odměnu za usmrcení pro něj nepohodlné osoby, dále poškozeného převezl na místo určení, kde k vraždě došlo, k tomu si zapůjčil automobil a opatřil nástroje k usmrcení. Sám se vraždy neúčastnil. Z odůvodnění Vrchního soudu vyplývá, že neměl být souzen pro trestný čin vraždy, ale jako účastník v užším slova smyslu. Za pachatele ho označit nelze, protože pachatelem trestného činu je ten, „kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy“ jak uvádí § 22 odst. 1 TZ. Nesplňuje podmínky ani pro spolupachatelství. V úvahu tedy přicházejí pouze formy účastenství v užším slova smyslu, tedy organizátorství, návod či pomoc. Pomoci se dopustil tím, že poškozeného dopravil na místo určení a také tím, že opatřil vražedné nástroje. Dále se dopustil návodu tím, že v jiných vzbudil rozhodnutí vraždu vykonat. Organizátorství se mu dá také přičíst, neboť veškerou činnost od počátku až do konce řídil. „Obžalovaný L. B., jak vyplývá ze shora uvedeného závěru, se jako účastník sice podílel na trestném činu vraždy více způsoby, avšak je nutno jeho jednání posoudit pouze jako jednu, a to nejzávažnější formu účastenství, zatímco méně závažné formy se již samostatně nepřičítají, neboť jsou v ní zahrnuty. Jde o vztah subsidiarity méně závažných forem účastenství k formám závažnějším. Dopustil-li se proto obžalovaný jako účastník organizátorství, návodu a pomoci na stejném trestném činu, měl být uznán vinným pouze jako organizátor trestného činu vraždy ..., které je nejzávažnější z citovaných forem účastenství na trestném činu.“⁶⁹

4.1.3. Spolčení, sročení

Trestný čin může projít různými vývojovými stádii. Jsou jimi příprava, pokus a dokonání. Je zřejmé, že tou nejzávažnější činností je dokonání trestného činu. V některých případech je však trestná i jeho příprava a pokus, což je stanoveno obecnou částí trestního zákona a speciálními ustanoveními ve zvláštní části u jednotlivých trestných činů. § 20 ve svém odst. 1 TZ stanoví, že je trestná příprava, coby „jednání, které záleží v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu (§ 14 odst. 3), zejména v jeho organizování, opatrování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, sročení, v návodu nebo pomoci k takovému zločinu ...“ Význam a závažnost organizování, návodu a pomoci jsou popsány

⁶⁹ R 4/2000.

v předešlých kapitolách, věnujme se tedy nyní spolčení a srocení jako zvláštním formám přípravy.

Za spolčení se „považuje dohoda dvou nebo více osob o spáchání konkrétního, byť detailně neurčeného, trestného činu, ať již výslovná, nebo konkludentní (mlčky uzavřená). Obsahem spolčení je buď budoucí spolupachatelství, nebo u některých členů spolčení je to budoucí pachatelství a u dalších budoucí organizátorství nebo pomoc. Spolčení je obdobné jako vzájemný návod, a může být proto posuzováno někdy jako příprava ve formě návodu. Spolčení jako dohoda o budoucím trestném činu má v poměru k pokusu i dokonanému trestnému činu povahu podpůrnou ...“⁷⁰ Za zvláštní formu spolčení je považována organizovaná skupina, která je samostatným trestným činem, a pro niž je navíc typické ještě vnitřní uspořádání, rozdělení úkolů apod.

Jako příklad trestného činu spolčení může posloužit, i když ze starší doby, rozhodnutí Krajského soudu v Plzni z 15. června 1951, 4 Tk 120/51. Obviněný A, bývalý řezník, si odpykával trest za krádež a černý obchod. Na svém pracovišti se seznámil s jiným vězněm a společně se dohodli, že z vězení utečou do západní Evropy. Dále smluvili způsob realizace útěku a opatřili si k tomu vše potřebné, včetně náradí (např. lana, motyky). Jejich plán ovšem nevyšel, neboť jiný spoluvězeň vše oznámil. Oba tak byli obviněni a posléze odsouzeni z trestného činu spolčení.⁷¹

Srocení představuje „faktické shluknutí (jako forma určitého spojení sil) nejméně tří osob k spáchání individuálně určeného trestného činu. Není třeba k němu výslovné dohody, a proto je účastníkem srocení i ten, kdo se k němu úmyslně připojí s vědomím o jeho účelu. Na rozdíl od spolčení se u srocení jedná vždy o okamžité či bezprostřední spáchání trestního činu.“⁷²

4.2. Zvláštní formy trestné součinnosti

Zvláštní část trestního zákoníku vymezuje zvláštní formy trestné součinnosti hned v několika směrech. Jednak mohou být vyjádřeny jako samostatné trestné činy (organizovaná zločinecká skupina, resp. účast na ní, podílnictví či legalizace výnosů z trestné činnosti) nebo popsány přímo v hlavě X, dílu 8 (Některé další formy trestné součinnosti, § 364 a násl.). Dále jimi jsou speciální ustanovení u ostatních trestných

⁷⁰ Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. Trestní zákon. Komentář. I. díl (§ 1 až § 90). 6. vydání, Praha: C.H.Beck, 2004, s. 70.

⁷¹ Srovnej s: R 3/1952.

⁷² Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. Trestní zákon. Komentář. I. díl (§ 1 až § 90). 6. vydání, Praha: C.H.Beck, 2004, s. 70. Odlišný názor na otázku bezprostřednosti uvádí: Kratochvíl, V. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 288.

činů zdůrazňující závažnost daného trestného činu, pokud je páčán například spolčením či sročením (§ 352 odst.3 TZ), členem organizované skupiny (§ 168 odst. 3 písm. a) TZ).

„Ze skutečnosti, že jde o samostatné trestné činy, a nikoliv o obecné formy účastenství, vyplývají následující důsledky:“ Za prvé se zde neuplatní zásada akcesority účastenství, kde je daná závislost na hlavním trestném činu a hlavním pachateli. Naopak platí, že „pachatel těchto trestných činů bude trestný, i když základní trestný čin spáchán nebyl nebo jeho trestnost zanikla.“⁷³ Dalším důsledkem je, že se těchto trestných činů nemůže dopustit ten, kdo je sám jeho pachatelem nebo účastníkem. „Zde postačí potrestání za základní trestný čin nebo za účastenství na něm, neboť ustanovení o zvláštních formách trestné součinnosti jsou subsidiární nejen k pachatelství, ale i k obecným formám účastenství.“⁷⁴ Za třetí to jsou tresty, které lze za tyto trestné činy uložit. V zásadě mají své vymezení pro jejich postih i s výměrou. Častým jevem je, že pokud se tento trestný čin týkal trestného činu, na který se použije nižší trestní sazba, trest se vyměří v tomto nižším rozmezí.

4.2.1. Některé další formy trestné součinnosti

Pro některé další formy trestné součinnosti je typické, že „společným objektem těchto trestných činů je potlačování zločinnosti. Trestní zákon stíhá vytváření podmínek a nálad pro páčání trestných činů (§ 364 a 365), maření trestního stíhání, odhalování a potrestání pachatelů (§ 366), nesplnění povinnosti překazit či oznámit těžký trestný čin (§ 367 a 368).“⁷⁵ Subjektivní stránka, čili zda je k naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu třeba zavinění úmyslného či postačí nedbalostní, je v těchto případech kryta úmyslem. Zohledněno je však následující: „Jestliže pachatel trestného činu podle § 364 až 368 nezná skutečnou povahu základního trestného činu a mylně se domnívá, že jde o trestný čin méně závažný nebo naopak závažnější, posoudí se tato situace podle obecných zásad o omylu.“⁷⁶ Subjekt neboli pachatel je v zákoně označován termínem „kdo“, což znamená, že jím může být kdokoli. Pokud jde ovšem o osoby blízké či hrozí osobě samé nějaké nebezpečí, není tato osoba ve většině případů trestně odpovědná.

⁷³ Z této zásady soudy při svém rozhodování nevycházejí vždy. Srovnej s: R 4/1997 (kapitola 4.2.2.2.).

⁷⁴ Citovaná ustanovení tohoto odstavce z: *Novotný, O., Vokoun, R., Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 478.*

⁷⁵ *Novotný, O., Vokoun, R., Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 478.*

⁷⁶ Tamtéž, s. 479.

Zvláštní úpravu mají také advokáti, příp. jejich zaměstnanci a duchovní v souvislosti s výkonem jejich povolání.

4.2.1.1. Podněcování

Poměrně stručně vymezuje podněcování § 364 TZ: „Kdo veřejně podněcuje k trestnému činu, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“ Tato krátká definice však vystihuje základní znaky a důležitá kritéria pro spáchání tohoto trestného činu. Jedním z nich je, že tak musí být učiněno veřejně. Dalším znakem, který ovšem vyplývá již z obecné části, je, že zde musí být úmysl. Dle § 13 odst. 2 TZ je totiž třeba „úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.“ Pokud se týká formy, v jaké k podněcování může dojít, trestní zákoník nestanoví krom veřejnosti žádná jiná kritéria. Lze se jej dopustit verbálně, písemně nebo např. nějakým skutkem.

„Podněcování se od návodu [§ 24 odst. 1 písm. b)] liší v několika směrech. U návodu k trestnému činu musí být splněny tři podmínky: určitost adresáta, určitost trestné činnosti (stačí základní charakteristické rysy) a úmysl vyvolat u adresáta rozhodnutí tuto trestnou činnost provést. Není-li některá z nich splněna, může jít o podněcování. Oproti tomu okruh osob, jimž je podněcování adresováno, je zpravidla neurčitý. Trestný čin, k němuž se podněcuje, nemusí být tak konkrétně určen jako u návodu. Návod vždy směřuje k vyvolání rozhodnutí spáchat trestnou činnost, kdežto u podněcování stačí snaha vyvolat příznivý postoj k páčání trestné činnosti. Oproti návodu je třeba, aby k podněcování vždy došlo veřejně.“⁷⁷

4.2.1.2. Schvalování trestného činu

Jedná se o trestný čin, kterého se lze dopustit veřejným schvalování zločinu nebo vychvalováním jeho pachatel. Takto to stanoví § 365 odst. 1 TZ s tím, že hrozí trest odnětí svobody až na jeden rok. Klíčovou roli hraje fakt, že je takový projev učiněn na veřejnosti. Aby nedocházelo k rozporům v interpretaci a chápání veřejného činu, stanoví § 117 TZ, že „trestný čin je spáchán veřejně, jestliže je spáchán

- a) obsahem tiskoviny nebo rozšiřovaného spisu, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, nebo
- b) před nejméně třemi osobami současně přítomnými.“

⁷⁷ Novotný, O., Vokoun, R., Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 480.

Rozhodující tedy není ani tak místo, ale počet osob, vůči kterým toto schvalování či vychvalování směřuje a prostředky, které k tomu pachatel užije (článek v novinách, vystavení fotografie pachatele, rozhovor v rádiu apod.).

Trestní zákoník v § 365, odstavci druhém stanoví trestní odpovědnost i za tzv. nepřímé schvalování. Jde o případ, kdy pachatele např. odměníme, osobě jemu blízké poskytneme nějaké plnění nebo za tímto účelem budeme pořádat sbírku. „Odměnou může být jakákoliv materiální hodnota“⁷⁸, tzn. finanční prostředky, zajištění domu, práce či studia jeho dítěti apod. Dále je nutno uvést, že se tohoto trestného činu lze dopustit bez ohledu na to, „zda pachatel byl odsouzen“ nebo „nebude trestně stíhán (promlčení, abolice)“.⁷⁹

4.2.1.3. Nadržování

Další formou trestné součinnosti je nadržování. Jedná se o poskytnutí pomoci pachateli, který je „na útěku před spravedlností“. Oproti pomoci jako formě účastenství se nadržování liší tím, že se této trestné činnosti lze dopustit až po poslední vývojové fázi trestného činu, tedy až po jeho dokonání. Trestní zákoník v § 366 v odstavci prvním říká, že nadržování se dopustí ten, „kdo pachateli trestného činu pomáhá v úmyslu umožnit mu, aby unikl trestnímu stíhání, trestu nebo ochrannému opatření ...“ Subjektem může být tedy každý, kdo se takto zachová, kromě osob blízkých těmto pachatelům, jejichž chování trestné není. Výjimku z této zásady představuje odst. 2 § 366 TZ, který říká, že trestné je i nadržování osob blízkých, pokud se jedná o velmi závažné trestné činy jako je vlastizrada, útok proti lidskosti, genocida, diskriminace skupiny lidí apod. Druhou odchylkou je, že za trestné se považuje i jednání osob blízkých, pokud z toho oni sami nebo jiní mají majetkový prospěch.

Zajímavým judikátem k této problematice je rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2008, sp. zn. 8 Tdo 1148/2007. Jednalo se zde o dovolání obviněného, jenž se měl dopustit trestného činu nadržování. V daném případě šlo o to, že advokát, později také obhájce jiného obviněného byl dotazován policejním orgánem na totožnost jeho klienta. Advokát, zaskočen otázkou a vědom si povinnosti mlčenlivosti, zalhal při jeho identifikaci a sdělil, že se jedná o osobu B. Tím se měl podle obžaloby dopustit již výše zmíněného trestného činu nadržování, neboť mohl umožnit, aby unikl trestnímu stíhání. „Pod pojem uniknout lze zařadit nejen stav, kdy se pachatel trestného činu zcela vyhne

⁷⁸ Novotný, O., Vokoun, R., Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 481.

⁷⁹ Tamtéž, s. 481.

trestnímu stíhání, ale i stav, kdy takový pachatel získá nadřováním výhodu spočívající např. v oddálení trestního stíhání, mírnějším právním posouzení, mírnějším trestu apod.⁸⁰ Po dlouhých peripetiích a odlišných názorech jednotlivých soudů se tento případ dostal až k Nejvyššímu soudu. Ten vyslovil souhlas s původními rozhodnutími (vůči nimž obviněný podával opravné prostředky) ohledně toho, že k trestnému činu došlo z hlediska naplnění formální stránky, nicméně dále také dovodil, a v tom se liší právní náhled na danou věc, že nebyla naplněna stránka materiální, a sice nebezpečnost pro společnost.⁸¹ Nejvyšší soud dospěl k závěru, že nejde o trestný čin nadřování, ani o jiný trestný čin a dokonce ani o kárné provinění a obviněného advokáta zprostil obžaloby.

Dnes ke spáchání trestného činu sice už nemusí být naplněna materiální stránka, a tak by naplnění formální stránky stačilo ke spáchání trestného činu nadřování, ale bylo by možno uplatnit odpovědnost dle jiného právního předpisu. Záleží ovšem na konkrétním případě a podmínkách, za kterých se vše odehraje.

4.2.1.4. Nepřekážení

V případě, že jsme se hodnověrně dozvěděli o nějakém trestném činu (ať už se stal, nebo se teprve připravuje), měli bychom zasáhnout. Této problematice se věnuje § 367 TZ, který taxativním (úplným) výčtem stanoví, za jaké trestné činy budeme trestně odpovědní, pokud se o nich dozvíme a patřičně nezareagueme. Jedná se jak o trestné činy proti životu a zdraví (vražda, zabití, mučení), proti svobodě (zbavení osobní svobody), trestné činy proti majetku (legalizace výnosů z trestné činnosti, podílnictví), trestné činy hospodářské (padělání peněz), tak i o celou řadu dalších trestných činů závažnější povahy. Překazit takový trestný čin lze hned několika způsoby. Jednak může jít o osobní zákrok proti pachatelům, nicméně nemůžeme být nuceni vystavovat se nebezpečí zranění či smrti (pokud nejsme ze zákona povinni toto nebezpečí snášet, např. policisté). Jinak postačí i to, že jej oznámíme policii nebo státnímu zástupci.

Jako příklad nepřekážení trestného činu uveďme usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2009, sp. zn. 11 Tdo 541/2009. Jednalo se o obvinění dvou osob vietnamského původu. Tyto přicestovaly na naše území a zdržovaly se v nemovitosti, kde se pěstovalo

⁸⁰ R 5/2009.

⁸¹ Obviněný, jehož totožnost zamlčel, se osobně dostavil k převzetí záznamu o sdělení obvinění a následně byl trestně stíhán, uznán vinným a odsouzen ještě s dalšími spolupachateli a nebyl nijak zvýhodněn oproti ostatním.

konopí. Při domovní prohlídce byly rostliny včetně produktů zabaveny. Následně byly tyto dvě osoby obviněny z nepřekažení trestného činu, neboť skutečnost, že se zde pěstuje konopí, věděly, a přesto to neoznámily orgánům činným v trestním řízení. Potud bychom mohly vidět klasický případ nepřekažení trestného činu. Klíčové ovšem je, že pokud soud shledává osobu vinnou tímto trestným činem, „musí být uvedeny i skutečnosti odůvodňující, že obviněný měl reálnou možnost páčání trestného činu překazit a že mu v tom nebránila žádná z překážek ...“⁸² Z tohoto důvodu vrátil Nejvyšší soud věc k novému projednání a rozhodnutí Městskému soudu v Praze. Šlo zejména o to, že uvedené osoby se zdržovaly na našem území velmi krátkou dobu, neuměly český jazyk, jedna z nich dokonce neměla doklady a nemohla vědět, zda se sama nevystaví nebezpečí trestního stíhání, dále příliš neznaly naše prostředí a je zcela nejasné, zda vůbec tušily, kam by se mohly obrátit. To jsou ony překážky, které musí soud vzít v potaz, vypořádat se s nimi a znovu posoudit, zda skutečně došlo ke spáchání tohoto či jiného trestného činu.

Ustanovení druhého odstavce § 367 TZ stanoví situace, kdy se sice dozvíme o přípravě či páčání trestného činu jinou osobou, avšak pro určité důvody nebudeme trestně odpovědní. Jedná se například o situaci, „pokud by překažení trestného činu z jeho strany vyžadovalo vynaložení mimořádného úsilí – například určitá osoba ví, že pachatel převáží na nějaké místo nálož v úmyslu spáchat trestný čin obecného ohrožení ... nemá však auto ani jiné prostředky, aby pachatele mohla sledovat.“⁸³ Další možností je stav, kdy by oznámením vystavil sebe nebo osobu blízkou nebezpečí trestního stíhání. „Typicky může jít například o případ, kdy pokladník firmy soustavně zpronevěřuje peníze, jeho manželka to nejen ví, ale z peněz protizákonně opatřených si nakupuje šperky a jiné věci, takže by mohla být stíhána pro trestný čin podílnictví, apod.“⁸⁴ Dále jde o případy, kdy hrozí nebezpečí smrti, ublížení na zdraví apod. osobě předpokládaného oznamovatele či jeho osobě blízké.

Překažení trestného činu můžeme dosáhnout např. tím, že někoho přemístíme na jiné vhodné místo nebo ho propustíme. „Překazit dokonání nebo dokončení zpronevěry ze strany manažera nebo nadřízeného v takovém případě není nutno oznámením tohoto trestného činu, postačí takovou pokladni propustit nebo přeradit na jiné místo – jde o to,

⁸² R 4/2010.

⁸³ Teryngel., J. Povinnost oznámit a překazit trestný čin v hospodářské praxi. Trestní právo, 2002, č. 1, s.12.

⁸⁴ Tamtéž, s. 12.

aby ve zpronevěře nemohla pokračovat. Je však samozřejmě možné její jednání oznámit i orgánům činným v trestním řízení, které se postarají o další.“⁸⁵

U trestného činu nepřekážení a následně i u trestného činu neoznámení trestného činu se vyžaduje, aby se osoba, která dané jednání má překazit nebo oznámit, o tomto hodnověrně dozvěděla. „Obecně se dá říci, jaký způsob je hodnověrný – je to takový způsob, o němž lze říci, že určitá osoba sama nabude přesvědčení, že čin se připravuje, páchá nebo se již stal. Proto u pracovníků, jejichž předmětem činnosti je kontrola, zejména u auditorů nebo daňových poradců, budou podklady pro nabytí takového přesvědčení jiné, než například pro předsedu představenstva nebo manažery. Bude záviset i na typu trestného činu, u zpronevěry patrně bude postačovat porovnání zmanipulovaných dokladů a manka v pokladně, u padělání a pozměňování peněz bude záviset na jiných okolnostech.“⁸⁶

4.2.1.5. Neoznámení

Tak jako v předchozích případech je trestné nadřování či nepřekážení trestného činu, je trestné i jeho neoznámení. § 368 odst. 1 TZ poskytuje taxativní výčet trestných činů, za jejichž neoznámení jsme trestně odpovědní. Opět se jedná o průřez celé zvláštní části trestního zákoníku a trestné činy více závažné. Trestně odpovědní nebudeme, pokud bychom sebe nebo osobu blízkou oznámením trestného činu vystavili nebezpečí smrti, újmy na zdraví či trestního stíhání. Tuto zásadu obsahuje odstavec druhý téhož paragrafu.

Význam tohoto ustanovení podtrhl i rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 12. 1997 sp. zn. 2 Tzn 102/97. Příklad, o kterém rozhodoval a následně obviněnou zprostil obžaloby je následující. Jednoho dne se obviněná dozvěděla o smrti osoby A ve svém domě. Tuto skutečnost ovšem nikomu neoznámila. Krajský soud v Brně ji odsoudil k trestu odnětí svobody v délce jednoho roku podmíněně s tříletou zkušební dobou. Ministryně spravedlnosti však podala stížnost pro porušení zákona, konkrétně ohledně ustanovení o beztrestnosti, pokud se jedná o osoby blízké. V daném případě sice smrt osoby A nastala v důsledku chování jiné osoby, což ale obviněná z podaných informací nemohla rozpoznat. Dále tím, že by toto oznámila, by vystavila nebezpečí trestního stíhání svého syna, který byl i tak nakonec obviněn a odsouzen. Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí Krajského soudu v Brně s tím, že se obviněná nedopustila trestného

⁸⁵ Teryngel., J. Povinnost oznámit a překazit trestný čin v hospodářské praxi. Trestní právo, 2002, č. 1, s.12.

⁸⁶ Tamtéž, s. 12.

činu neoznámení trestného činu, neboť splnila podmínky, které jsou dány pro beztrestnost takového jednání.⁸⁷

Zajímavá je otázka, jak je tomu v případě advokátů a duchovních. § 368 odst. 3 TZ stanoví, že oznamovací povinnost nemá „advokát nebo jeho zaměstnanec, který se dozví o spáchání trestného činu v souvislosti s výkonem advokacie nebo právní praxe.“ Výše uvedeným ustanovením se rozšířil okruh osob, na které dopadá. Už nejde jen o advokáta a advokátního koncipienta (jako v předchozí úpravě – TZ 1961), ale i o dalšího, jiného zaměstnance. Obdobně je tomu u duchovního, jenž se skutečnost, že byl spáchán trestný čin, dozví v souvislosti se zpovědním tajemstvím. Důležité je ovšem upozornit na situaci, kdy se mohou dopustit trestného činu nepřekazení trestného činu dle § 367 TZ, a sice pokud se „hodnověrným způsobem dozvěděl, že osoba (byť by to byl jeho klient) připravuje nebo páchá trestný čin.“⁸⁸

Odlišnost mezi nepřekazením a neoznámením trestného činu spočívá také v tom, kdo má povinnost trestný čin oznámit. „Obecná oznamovací povinnost ve vztahu ke všem trestným činům existuje jen pro státní orgány ... Například při odhalení zpronevěry pokladní na krajském úřadu, ministerstvu apod. není na vůli vedoucího orgánu, zda to s provinilou pokladní „nějak vyřídí“, ale musí podat trestní oznámení.“⁸⁹ Zde je patrný rozdíl mezi oběma trestnými činy (podobný příklad v předešlé kapitole).

4.2.2. Samostatné trestné činy považované za formy trestné součinnosti

4.2.2.1. Účast na organizované zločinecké skupině

Nejprve je nutné si vymezit, co se organizovanou zločineckou skupinou míní a až následně se můžeme věnovat trestnosti účasti na ní. Přestože je tato forma trestné součinnosti řešena zejména ve zvláštní části trestního zákoníku, definici obsahuje § 129 TZ v obecné části. „Organizovaná zločinecká skupina je společenstvím více osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, která je zaměřena na soustavné páchání úmyslné trestné činnosti.“ Je tedy zřejmé, že závažnost je vystižena hned v několika momentech. Jednak tím, že nejde o nahodilé spáchání jednoho trestného činu, ale o soustavnou a cíleně páchanou trestnou činnost. Dále také tím, že intenzita, síla a jistota, s jakou je potom určitá trestná činnost páchaná, tkví v tom, že nejde o jednoho, dva či tři pachatele, ale jde o větší, ne-li velký, počet

⁸⁷ Srovnej s: R 1/2000.

⁸⁸ Novotný, O., Vokoun, R., Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 484.

⁸⁹ Teryngel, J. Povinnost oznámit a překazit trestný čin v hospodářské praxi. Trestní právo, 2002, č. 1, s. 9-10.

pachatelů. Každý z nich plní určitou úlohu a může se na ni plně soustředit. Tím dochází k neustálému zlepšování a prohlubování vědomostí a „šikovností“, což ve výsledku znamená velmi propracovanou a často těžko odhalitelnou, a tím pádem i těžko dopadnutelnou aktivitu.

Chráněným zájmem (objektem) je zde ochrana společnosti před touto velice závažnou formou kriminality. Účastnit se jí můžeme několika způsoby. Jednak tím, že takovou organizovanou zločinnou skupinu podpoříme, založíme jí či jsme jejími členy. Za podporovatele se považuje ten, kdo není členem takové skupiny, ale určitým způsobem jí pomáhá; ať už se jedná o prostředky finančního rázu, poskytování nemovitostí, či morální podpory. Další možnou formou je, že se staneme jejími zakladateli, tzn., že se ujmeme řídicí role. Účastí na organizované zločinecké skupině se rozumí členství v ní a taková aktivita, která utváří podmínky pro její činnost. Je třeba rozlišovat účast na této skupině od účasti při páchání konkrétní trestné činnosti, kdy se člen skupiny stane pachatelem, příp. spolupachatelem apod. daného trestného činu.⁹⁰

4.2.2.2. Podílnictví

Na trestném činu se lze podílet různými způsoby. Buď jej můžeme spáchat přímo sami, pak jsme pachateli, příp. spolupachateli, pokud nás bylo více; dále můžeme ke spáchání trestného činu někoho navést, dále můžeme trestný čin nepřekazit nebo ho „jen“ neoznámit. Další možností, jak se lze stát součástí trestné činnosti, je trestný čin podílnictví. Klíčovou roli zde hraje cizí majetek, jenž je objektem coby právem chráněný zájem.

„Vymezení podílnictví je v našem trestním právu širší než v některých cizích úpravách, a to jednak tím, že se vztahuje i na to, co bylo opatřeno za věc získanou trestným činem, a jednak trestností podílnictví z nedbalosti.“⁹¹ Úpravu poskytují § 214 a § 215 TZ. Podílnictví je trestným činem, jehož se dopustí ten, „kdo ukryje, na sebe nebo jiného převede nebo užívá věc nebo jinou majetkovou hodnotu, která byla získána trestným činem ...“, věc, která za něj byla opatřena nebo získána jako odměna. Základním kritériem je, že jde o věc, která byla získána trestnou činností, bez ohledu zda k tomu došlo na území našeho státu nebo v cizině, což se stalo na základě požadavků, které pro Českou republiku vyplývají z mezinárodních dokumentů. Jedná se

⁹⁰ Srovnej s: *Chmelík, J. a kol.* Trestní právo hmotné. Zvláštní část s aplikačními příklady. Praha: Linde Praha, 2010, s. 307.

⁹¹ *Novotný, O., Vokoun, R., Šámal, P. a kol.* Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 238.

například o Evropskou úmluvu o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu č. 33/1997 Sb., Rámcové rozhodnutí Rady 2001/500/JVV o praní špinavých peněz.⁹² Tresty, které pachatelům tohoto trestného činu hrozí, jsou stanoveny alternativně. To znamená, že je na výběr několik možných postihů. Podle konkrétního případu a rozhodnutí soudu se volí mezi peněžitým trestem, trestem zákazu činnosti, propadnutím věci či jiné majetkové hodnoty a odnětím svobody. S těmito alternativami různě pracují i následující odstavce § 214 TZ, které se zabývají situacemi, kdy se podílnictví dopustíme vůči větší, značné či velké hodnotě nebo prospěchu, jako člen organizované skupiny, nebo základní trestný čin je zvláště závažný zločin (tedy takový trestný čin, jehož horní hranice je minimálně deset let trestu odnětí svobody).

Jak už je výše řečeno, dá se trestného činu podílnictví dopustit i z nedbalosti, a to tím, že svým nedbalostním jednáním na sebe nebo na jiného převedeme nebo ukryjeme věc získanou trestným činem. Jako další znak je uvedena výše hodnoty této věci, jež je minimálně 25.000 Kč. Opět není rozhodující, zda k hlavnímu trestnému činu došlo na území České republiky nebo v cizině. I tresty, které je možné za toto jednání uložit jsou stanoveny alternativně a i zde se volí mezi peněžitým trestem, zákazem činnosti, propadnutí věci či majetkové hodnoty nebo trestem odnětí svobody. Rozdíl mezi uvedenými skutkovými podstatami trestného činu podílnictví spočívá v hodnotě věci či jiné majetkové hodnoty a dále v možnosti uložení trestu odnětí svobody ohledně jeho délky.

Další fakt, který je pro spáchání trestného činu podílnictví příznačný, je, že se tohoto trestného činu můžeme dopustit, v případě, že byl původní trestný čin spáchán jinou osobou. Pokud bychom ho totiž spáchali sami nebo ve spolupachatelství s někým, budeme trestně odpovědní jako pachatelé, příp. spolupachatelé, nikoli jako podílníci. Takový případ popisuje i dřívější judikatura, například v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR z 6. března 1972 sp. zn. 4 Tz 5/72. Původním rozhodnutím byl obviněný uznán vinným návodem a podílnictvím k přečinu proti majetku. „Jeho čin záležel v tom, že dne 21. března 1970 v odpoledních hodinách v závodě Sklo Union Chudeřice v provozu Restex projevil zájem o ruční elektrickou vrtačku zn. Narex, navedl K. H., aby tuto vrtačku v hodnotě 530 Kč ke škodě n. p. Sklo Union odcizil, a pak ji od něho převzal.“⁹³ Nejvyšší soud se ztotožnil s původním rozhodnutím v tom směru, že se jedná o návod. Dále ovšem konstatoval, že trestného činu podílnictví se lze dopustit pouze tehdy, když

⁹² Srovnej s: Šámal, P. Osnova trestního zákoníku 2004-2006. Praha: C.H.Beck, 2006, s. 209.

⁹³ R 50/1972.

jde o věc, která byla získána trestným činem, který spáchal někdo jiný – „podílnictví přichází v úvahu teprve tehdy, když byl spáchán čin, z něhož převedená věc pochází. Byl-li ten, kdo na sebe věc převedl, sám spolupachatelem nebo účastníkem na činu jiného, nemůže být současně podílníkem.“⁹⁴

Dalším případem, který potvrzuje již výše zmíněné pravidlo, je rozhodnutí Nejvyššího soudu z 19. 4. 1966 3 Tz 33/66, jenž stanoví, že trestného činu podílnictví se lze dopustit jen tehdy, pokud „byl trestný čin, kterým byla věc získána, dokonán, tudíž musí jít o činnost po spáchání trestného činu jinou osobou, přičemž pachatelem trestného činu podílnictví nemůže být nejen pachatel trestného činu, kterým byla věc získána, ale ani návodce k němu.“⁹⁵ V uvedeném případě šlo o to, že obviněný byl shledán vinným z trestného činu podílnictví. Z popisu toho, co se skutečně stalo, mělo být jednání daného pachatele posouzeno jako návod, neboť svého mistra atakoval neustálými prosbami o „darování“ nějakého staršího klarinetu pro svého syna z podniku, kde byl zaměstnán. Muselo mu být jasné, že pokud mu mistr vyhoví, dojde k tomu nelegální cestou a podniku, kde oba pracovali, tím způsobí škodu. Nátlaku skutečně mistr neodolal a starší klarinet mu dal. Skutečnost, že jde o návod, je vysvětleno v odůvodnění tohoto rozsudku tak, že „... obviněný vlastně vyvolal v mistru rozhodnutí odcizit klarinet ..., a to ústním přemlouváním, tedy ... nemohl být podílníkem na trestném činu, nýbrž účastníkem na dokonaném trestném činu ve formě návodce ...“⁹⁶

Trestného činu podílnictví je možné se dopustit následujícími způsoby. Za prvé tím, že pachatel věc nebo jinou majetkovou hodnotu získanou trestným činem ukryje, dále, že ji převede na jiného nebo za třetí, že takovou věc užívá. Ukrytí představuje takové jednání, jímž se pachatel snaží zamezit, popř. zamezí jejímu odhalení. V odborné literatuře je ukrytí popsáno jako „takové jednání podílníka, jímž si sám sice uchovává možnost s těmito věcmi disponovat nebo je využívat, ale umístí je tak, aby je nebylo možno odhalit či najít osobami, na jejichž úkor byly získány.“⁹⁷ Jedná se tedy o osobu odlišnou od pachatele hlavního trestného činu, pachatel trestného činu podílnictví nad věcí či jinou majetkovou hodnotou získává dispoziční moc a zajistí to, aby ji nebylo možno nalézt u pachatele, spolupachatele apod. Výše popsaný jev ukrytí potvrzuje

⁹⁴ R 50/1972.

⁹⁵ R 36/1996.

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ Kuchta, J. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 1. vydání, Praha: C.H.Beck, 2009, s. 177.

i soudní judikatura, když Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze 7. září 1965 - 7 Tz 50/65 konstatoval, že „zákonný znak ukrývání není dán, pokud pachatel se k takové věci vůbec nedostane, nijak s ní nenakládá a nevykonává nad ní jakoukoli dispoziční moc ... v ukrývání nelze proto spatřovat jakoukoli činnost, kterou se ztěžuje nebo znemožňuje převzetí věci osobami k tomu povolanými, např. pouhé bránění oprávněné osobě v převzetí věci a tedy ani zjištěné počínání obviněného A, kdy se cizí věc (předmět útoku) nedostala vůbec do jeho dispozice tak, aby ji mohl ukrýt, tj. uschovat, zahrabat, odnést apod.“⁹⁸ V uvedeném rozhodnutí Nejvyššího soudu se řešil případ, že obviněný A byl odsouzen za trestný čin podílnictví, jehož se měl dopustit tím, že „svým jednáním ztížil a přímo znemožnil poškozenému L převzetí peněz, které mu B odcizila, a že tak naplnil zákoný znak „ukrývání“ ...“⁹⁹ Z popsaného případu však bylo zřejmé, že s penězi vůbec nepřišel do styku a obviněný B pomohl se zbytím poškozeného a pak společně utekli. Podle závěrů Nejvyššího soudu se nejedná o trestný čin podílnictví, neboť není naplněn onen znak ukrývání a šlo o trestný čin nadržování, přičemž zde připadá možnost o trestní neodpovědnosti z důvodu osoby blízké, kterou osoba B údajně byla.

Dalším judikátem, který se věnuje popisu trestného činu podílnictví a jeho znaků je rozsudek Vrchního soud v Praze ze dne 24. 5. 1994 sp. zn. 2 To 8/94. Ten jasně stanovil, že „jednání pachatele, který převezme od jiného motorové vozidlo, aby je pro něho převezl přes hranice ČR do ciziny, ač ví, že jde o vozidlo získané trestným činem krádeže a že je tak odstraňuje z místa možného odhalení, je třeba posuzovat jako ukrývání věci, jež naplňuje znaky trestného činu podílnictví ...“¹⁰⁰

Pod převedením si můžeme představit například dar, koupi, směnu apod. Jako v předešlém případě, i zde se jedná o odstranění věci či jiné majetkové hodnoty z dosahu pachatele hlavního trestného činu a získání prospěchu z ní. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 7. ledna 1971, sp. zn. 6 To 9/70 stanoví, že za naplnění znaku převedení u trestného činu podílnictví se rozumí i ten případ, kdy si někdo nechá platit či jinak plnit své závazky tím, že přijme plnění, o němž ví, že pochází z trestné činnosti. „Obžalovaný ing. S. T. věděl o tom, že peníze a věci, které převzal od J. O. přímo nebo tak, že si nechal od něho platit svou útratu v hostincích, pocházejí z vloupání do prodejen socialistického sektoru, případně, že byly odcizeny z majetku

⁹⁸ R 57/1965.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ R 58/1995.

jiné osoby ...¹⁰¹ Přestože šlo toto plnění na úhradu nákladů spojených s ubytováním a se spotřebou energií (tedy naprosto legálních nákladů), rozhodující je, že ten, kdo toto plnění přijal, věděl, že jde o prostředky získané trestným činem, a proto byl odsouzen za trestný čin podílnictví v souladu se zákonem.

„Užívání věci nebo jiné majetkové hodnoty se rozumí disponování s věcí nebo jinou majetkovou hodnotou za účelem využití její užitné hodnoty.“¹⁰² Užíváním věci se rozumí i její spotřeba. Vše se samozřejmě odehrává k užitku či prospěchu pachatele trestného činu podílnictví či někoho jiného.

V některých případech se může stát, že popsané jednání se nám jeví jako trestný čin podílnictví, ve skutečnosti však může být zaměněn s jiným trestným činem. Je nutné rozlišovat trestný čin podílnictví, kdy je věc nebo jiná majetková hodnota ukrývána s úmyslem získání prospěchu a takovým jednáním, kdy tím, že něco ukryjeme, chceme pachateli umožnit uniknout trestnímu stíhání či výkonu trestu. Potom se jedná o nadržování, nikoli o podílnictví. Například rozsudek Nejvyššího soudu SSR ze 70. let popisuje případ, kdy soud odsoudil manželku pachatele z trestného činu podílnictví. Z veškerého dokazování ovšem vyplynulo, že manželka na sebe nic nepřeváděla ani neukrývala, ale snažila se zahladit stopy a umožnit tak svému manželovi uniknout trestnímu stíhání, čímž se dopustila trestného činu nadržování, nikoli podílnictví. V tomto konkrétním případě však šlo o manžela, čili osobu blízkou, a tak ani za tento čin nebyla trestně odpovědná.¹⁰³

Dále se můžeme setkat se směřováním trestného činu podílnictví a zatajení věci. Této problematice se věnuje rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 5. 1997 sp. zn. 4 To 206/97. Uvedené rozhodnutí se zabývalo případem, kdy byl mladistvý pachatel odsouzen za trestný čin podílnictví. Toho se měl dopustit tím, že od jiné nezletilé osoby převzal přenosné sluchátko k bezdrátovému telefonnímu přístroji, přičemž věděl, že jde o věc získanou trestným činem, krádeží. V tomto konkrétním případě došlo ovšem ke špatnému právnímu posouzení věci. Mladiství, který přenosné sluchátko ukradl, nedovršil patnáct let, tzn., že nebyl trestně odpovědný, tudíž nebyla naplněna ani skutková podstata trestného činu podílnictví. To ovšem nebrání tomu, aby byla naplněna skutková podstata jiného trestného činu, konkrétně zatajení věci. Toho se dopustil tím, že si „přisvojil cizí věc nikoli nepatrné hodnoty, která se dostala do jeho

¹⁰¹ R 42/1971.

¹⁰² Novotný, O., Vokoun, R., Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 240.

¹⁰³ R 29/1979.

moci jinak bez přivolení osoby oprávněné.“¹⁰⁴ Dále je upozorněno na to, že se toto rozhodnutí vztahuje na případ, kdy někdo převezme věc nikoli nepatrné hodnoty od osoby mladší patnácti let. „Uvedená právní věta se netýká případu, kdy by osoba mladší patnácti let jednala ... na návod jiné, trestně odpovědné osoby. V takovém případě by šlo o trestný čin krádeže ... spáchaný navádějící osobou jako tzv. nepřímým pachatelem. Takovým nepřímým pachatelem krádeže by mohl být i ten, kdo přisvojenou věc převzal od osoby mladší patnácti let, pokud by to byl on, kdo ji předtím k činu navedl.“¹⁰⁵

Velmi důležité je rozeznání trestného činu podílnictví od spolupachatelství. Tímto se zabýval Vrchní soud v Praze jakožto odvoláním jednoho z obviněných a posléze odsouzených a rozhodl o tom rozsudkem ze dne 31. 3. 1994 pod sp. zn. 4 To 113/93. Tento byl obviněn a odsouzen jako spolupachatel trestného činu krádeže. Obviněný se s tímto neztotožnil a v odvolání namítal, že měl být souzen podle ustanovení o podílnictví, jehož se měl (podle jeho vlastních slov) dopustit „tím, že vzal peníze, ač věděl, jaký mají původ“¹⁰⁶ (krádež). Vrchní soud ovšem dovodil, že šlo o spolupachatelství, a to z jednoho prostého důvodu, sice že se všichni dohodli na krádeži věcí a aby je získali, začali vnikat do automobilu. Skutečnost, že jeden odešel, aby poodjel s autem, aby si jich nikdo nevšiml, druhý přinesl kladivo, kterým se jim podařilo do vykrádaného automobilu proniknout, a třetí věci skutečně odcizil, nemění nic na faktu, že šlo o společné jednání a byly tedy naplněny požadované znaky pro spolupachatelství. „Vzhledem k tomu je správný názor krajského soudu, že ze strany obžalovaného P. K. nešlo pouze o trestný čin podílnictví, jak tento obžalovaný namítal. Pokud obžalovaný P. K. z místa činu odešel, učinil tak s vědomím, že obžalovaný P. F. čin dokoná a pro ten případ, že se s ostatními rozdělí o odcizené věci, a to také učinil.“¹⁰⁷

V neposlední řadě je nutné důrazně poukázat na to, že trestný čin podílnictví se vztahuje na věci a jiné majetkové hodnoty, které byly získány trestným činem. To sice vyplývá již ze samotné definice v zákoně a z uvedených příkladů soudních rozhodnutí, ale i přesto se někdy může objevit otázka - Co když se nejedná o trestný čin? Takové jednání trestné není? Odpověď je velmi jednoduchá. Pokud věc či jinou majetkovou hodnotu získáme jiným protiprávním jednáním, např. přestupkem, je i následné

¹⁰⁴ R 9/1999.

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ R 1/1995.

¹⁰⁷ Tamtéž.

podílnictví přestupkem. Případem, který se dotkl této problematiky, je usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. 8. 1995 sp. zn. 7 To 372/95, jímž zamítl stížnost okresního státního zástupce proti usnesení okresního soudu v témže městě. Jednalo se o případ vojáka, který od jiného převzal dva kabáty v hodnotě 1.544 Kč, o nichž věděl, že jsou kradené, a proto byl obviněn z trestného činu podílnictví. Okresní soud vůči němu zastavil trestní stíhání z důvodu, že se nejednalo o trestný čin z několika důvodů. Prvním (a tím klíčovým) z nich je, že trestného činu se podle tehdejší úpravy mohl dopustit ten, kdo odcizil věci v hodnotě minimálně 2.000 Kč. Jelikož se voják, který kabáty odcizil (pachatel hlavního činu) nedopustil trestného činu, nemohl se trestného činu dopustit ani obžalovaný. Obě jednání měla být posouzena jako přestupek. Dalším důvodem byla skutečnost, že od skutku uplynula doba delší než jeden rok, a tudíž byl čin promlčen. S tímto verdiktem se neztotožnil okresní státní zástupce, a tak proti němu podal stížnost ke krajskému soudu. Ten se danou věcí zabýval a dospěl ke stejnému závěru, i když z jiných důvodů. Krajský soud měl za to, že se obviněný trestného činu dopustil, neboť částka 2.000 Kč byla překročena, jelikož trestná činnost hlavního pachatele byla širší než uvedené dva kabáty v nižší částce. Dále usuzoval na účastenství ve formě návodu. Ovšem i po těchto úvahách došel k závěru, že se jednalo o nabádání k již promlčenému trestnému činu, a proto je za jedno s usnesením soudu okresního. Z uvedeného judikátu vyplývá velmi důležitý závěr, a sice že: „při posuzování trestného činu podílnictví se vychází z trestnosti činu hlavního pachatele z hlediska zákona účinného v době rozhodování. To znamená, že pokud vzhledem ke změně trestního zákona by nebylo možné ... považovat jednání hlavního pachatele za trestný čin, nelze ani jednání obviněného, který se na takovém činu podílel ... považovat za trestný čin ..., a to ani v případě, že hlavní pachatel byl již před změnou zákona odsouzen.“¹⁰⁸

4.2.2.3. Věci a jiné majetkové hodnoty

Vlastnické právo je vedle práva na život, osobní svobody, svobody vyznání apod. jedno ze základních práv, které nám je zaručeno Listinou základních práv a svobod. Toto právo je dále rozvedeno i v dalších zákonech. Jedním z nich je i trestní zákoník, jenž ve svých ustanoveních stanoví ochranu majetku, tedy souhrnu věcí a jiných majetkových hodnot.

¹⁰⁸ R 4/1997.

V celém tématu podílnictví a částečně i v legalizaci výnosů z trestné činnosti popsané v další kapitole se setkáváme s pojmy věc a jiná majetková hodnota, proto je vhodné tyto pojmy blíže vymežit. Věci se mohou dělit podle několika kritérií, např. na věci hmotné a nehmotné, spotřebovatelné a nespotebovatelné, dělitelné a nedělitelné, zastupitelné a nezastupitelné ... Toto rozlišení sice trestní zákoník sám nepoužívá, ale můžeme vycházet z obecného vymezení věci. „Za věc v právním smyslu se považují ovladatelné hmotné předměty (*res corporales*) a ovladatelné přírodní síly (elektrická energie, parní energie, vodní energie, jaderná energie apod.).“¹⁰⁹ Trestní zákoník ve svých výkladových ustanoveních (přesně v § 134) rozšiřuje výčet, co se věcí v trestním právu rozumí. „Ustanovení o věcech se vztahují i na živá zvířata, zpracované oddělené části lidského těla, peněžní prostředky na účtu a na cenné papíry ...“ Pokud mluvíme o jiné majetkové hodnotě, jde o pohledávku, obchodní podíl, majetková práva autorů apod. Zahnujeme sem tedy veškeré majetkové hodnoty, které jsou penězi ocenitelné. Dále se může jednat také například o podnik, jenž je podle obchodního zákona věcí hromadnou „a na jeho právní poměry se proto použijí ustanovení o věcech v právním smyslu.“¹¹⁰

Výsledkem spáchaných majetkových trestných činů je ztráta či zničení věci nebo jiné majetkové hodnoty. Tím vznikne poškozenému škoda. Její výše je určující jednak pro to, zda se vůbec jedná o trestný čin, a v případě že ano, tak pro druh a výši trestu, který bude pachateli uložen. Oporu pro tato tvrzení nalezneme v několika soudních rozhodnutích. Uvedme například usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23. 11. 1993 sp. zn. 4 To 804/93, který se zabýval odvoláním obžalovaného, který se měl trestného činu podílnictví dopustit tím, že nakoupil několik kرتونů cigaret od jiného v minimální hodnotě 586 Kč s vědomím, že byly pořízeny krádeží. Krajský soud zdůraznil, že musíme brát v úvahu všechny znaky skutkové podstaty, tedy objekt, objektivní stránku, subjekt a subjektivní stránku. Ohledně prvních třech uvedených znaků skutkové podstaty nebylo pochyb, že naplněny byly. Předmětnou se stalo naplnění subjektivní stránky, tedy zda měl obžalovaný pojetí o celé trestné činnosti pachatele, od kterého cigarety koupil, nebo zda mu byl jasný původ jen těch věcí, které od něj koupil. „Pokud by bylo zjištěno, že obžalovaný L. S. vycházel z toho, že obžalovaný P. B. odcizil pouze cigarety, které mu prodává, ... nebylo by možno,

¹⁰⁹ Novotný, O., Vokoun, R., Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 157.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 156.

vzhledem k jejich hodnotě, uznat jej vinným trestným činem podílnictví, neboť by znal pouze skutkové okolnosti zakládající znaky přestupku proti majetku. Pokud by však bylo prokázáno jeho vědomí o tom, že tyto cigarety pocházejí z rozsáhlejší delikvence obžalovaného P. B. z hlediska způsobení škody, ... znamenalo by to jeho trestní odpovědnost podle § 251 odst. 1 písm. a) tr. zák.¹¹¹

Výše škody jakožto rozhodující faktor pro druh a výměru trestu představuje rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 6. 11. 1997 sp. zn. 7 To 515/97. Zde se soud zabýval odvoláním obžalovaného z trestného činu podílnictví. Jednalo se o takovou činnost, při níž obžalovaný upravoval a opravoval kradená auta a pak se je dále s jinými osobami pokoušel prodat. Měl je tedy ve své moci, mohl s nimi disponovat a z provedeného dokazování bylo zjištěno, že o jejich nelegálním původu věděl. Odvolací soud se ztotožnil se závěry rozhodnutí soudu prvního stupně, a sice že jde o trestný čin podílnictví. Rozcházel se s ním ovšem v tom, jaký odstavec tehdy (§ 251 tr. zák.) použít, a tedy o jakou výši škody se jednalo a dospěl k tomuto závěru: „Při posuzování naplnění znaku značného prospěchu u trestného činu podílnictví ... nelze mechanicky vycházet z hodnoty věci, kterou na sebe pachatel převedl ... nelze proto vyloučit, že na její opatření musel vynaložit takovou finanční částku, po jejímž odečtení od hodnoty převedené věci by nešlo o značný prospěch.“¹¹² Z tohoto rozhodnutí je tedy rozhodující, že „okresní soud nepochybil, pokud vzal za prokázané, že obžalovaný užíval věc, která byla získána trestným činem spáchaným jinou osobou, i když tuto osobu obžalovaný nemusel znát. V souladu s tím kvalifikoval jednání obžalovaného jako trestný čin podílnictví podle § 251 odst. 1 písm. a) tr. zák. Soud prvního stupně však vzal rovněž za prokázané, že obžalovaný získal činem značný prospěch, což nalezlo odraz i v posouzení skutku podle § 251 odst. 2 tr. zák. S tímto závěrem se odvolací soud neztotožnil“¹¹³ z důvodů, jež jsou pospány výše.

Je několik způsobů, jak zjistit výši škody, od které se odvíjí trestní odpovědnost a výše trestu. Jednotlivé možnosti popisuje § 137 TZ takto: „Při stanovení výše škody se vychází z ceny, za kterou se věc, která byla předmětem útoku, v době a v místě činu obvykle prodává. Nelze-li takto výši škody zjistit, vychází se z účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci nebo uvedení věci v předešlý stav.“ Této problematice se věnuje i stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soud České republiky

¹¹¹ R 7/1995.

¹¹² R 1/1999.

¹¹³ Tamtéž.

ze dne 28. 6. 2006, sp. zn. Tpjn 304/2005, jež mělo vést k odstranění nejasností a rozdílných rozhodnutí v praxi. Platí, že první možnost, tedy cena, za kterou se věc v místě a čase obvykle prodává, je primární a použije se vždy, pokud ji lze zjistit. Až když se objeví potíže jako neúčelnost či nehospodárnost, příp. nemožnost jejího zjištění tímto způsobem, přicházejí v úvahu dvě další alternativy. Posouzení je vždy závislé na konkrétním případě. Trestný čin podílnictví lze spáchat mnoha způsoby a může se dotknout mnoha věcí. Jako příklad může posloužit následující závěr za situace, že se trestný čin podílnictví dotýká kradených a poničených automobilů. Pro toto je rozhodné, „že ojetá, různě poškozená a dokonce i zcela havarovaná vozidla jsou běžně předmětem obchodu a za tohoto stavu výše škody měla být zjištěna jako rozdíl mezi cenou, za kterou se v době a v místě činu obvykle prodávalo nepoškozené vozidlo odpovídajícího typu, stáří a opotřebení, a cenou, za kterou se v době a v místě činu obvykle prodávalo odpovídající vozidlo s takovým druhem, rozsahem a stupněm poškození, jaké způsobil obviněný. Rozdíl mezi těmito cenami představuje pak výši škody ve smyslu zákonného znaku trestného činu. Stanovení výše škody podle účelně vynaložených nákladů na uvedení v předešlý stav by přicházelo v úvahu jedině za předpokladu zjištění, že motorová vozidla odpovídajícího typu, stáří ... se v době a v místě činu neprodávala.“¹¹⁴

Trestný čin podílnictví se mj. může týkat i peněz. „Jsou-li věci, která byla získána trestným činem spáchaným jinou osobou ve smyslu § 251 odst. 1 písm. a) tr. zák. peníze, nemusí podílník na sebe převést peníze (bankovky) identické s penězi, které byly získány hlavním trestným činem, jestliže je splněn požadavek, že jde o prospěch podílníka z majetku získaného hlavním trestným činem.“¹¹⁵

„Při určení výše značného prospěchu získaného trestným činem podílnictví ... je nutno vycházet z tzv. čistého prospěchu, který vyjadřuje skutečnou výši obohacení pachatele (podílníka) v době spáchání tohoto trestného činu.“ Tuto zásadu obsahuje usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2010, sp. zn. 3 Tdo 669/2010. Příklad, kterým se zabýval, bylo dovolání dvou obžalovaných mj. z trestného činu podílnictví. Toho se dopustili tím, že disponovali s motorovými vozidly, o nichž věděli, že je odcizili jiné osoby, přičemž tomuto tvrzení se ani jeden z obviněných nebránil. Namítali pouze výši prospěchu, a tedy, podle kterého konkrétního ustanovení budou trestáni a v dovolání zdůraznily, že se k nim dostala motorová vozidla poškozená, tudíž v nižší hodnotě, než

¹¹⁴ R 45/2006.

¹¹⁵ R 5/1993.

bylo stanoveno znalcem. Fakt, že se k podílníkům dostali věci menší než uvedené hodnoty, se v tomto konkrétním případě nepromítl do rozhodnutí, neboť částka svědčící pro použití ustanovení o značné škodě byla překročena několikanásobně. Důležitý je ovšem závěr, že „je z hlediska čistého prospěchu podílníka rozhodná její hodnota v době, kdy se věc dostala do jeho dispozice, a nikoli – bez dalšího – hodnota věci, jakou měla v době odcizení.“ Pokud bychom tento poznatek nevzali v potaz, resp. bychom vycházeli z hodnoty odcizených věcí bez ohledu na stav, ve kterém se jich podílník ujal, připustili bychom „jakousi quasiodpovědnost podílníka za škodu způsobenou trestným činem jiné (nezjištěné) osoby. Ve svých důsledcích by mohl vést až ke zcela pochybným závěrům, podle kterých by byla přičítána cena nepoškozeného motorového vozidla k prospěchu podílníka, který na sebe převedl již nekompletní a nepojízdný vrak předtím odcizeného nepoškozeného vozidla (např. za účelem získání náhradních dílů).“¹¹⁶ Z výše uvedeného je zřejmé, že podílník se svou činností zapojuje do trestné činnosti, a proto je vhodné, aby byl za toto jednání trestně odpovědný. Zároveň však není žádoucí postihovat osoby za činy jiných a přičítat jim tak škodu, kterou způsobili pachatelé jiných trestných činů.

Za jednu z forem podílnictví se dříve považovala legalizace výnosů z trestné činnosti. Podstatně se ovšem „liší ve způsobech jednání pachatelů, v situačním prostředí i v kriminologickém profilu pachatelů.“¹¹⁷ Dále i objekt, vůči kterému se vztahuje, je širší než u podílnictví. Podílnictví chrání cizí majetek, kdežto legalizace výnosů z trestné činnosti může ohrozit celé hospodářství daného státu. Z těchto a mnoha dalších důvodů „trestní zákoník dovršil odlišení podílnictví od legalizace výnosů z trestné činnosti tím, že samostatně upravil i nedbalostní formu tohoto trestného činu (§ 217 TZ), která byla dříve zahrnuta do podílnictví z nedbalosti (srov. § 252 trestního zákona č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů).“¹¹⁸

4.2.2.4. Legalizace výnosů z trestné činnosti

Legalizace výnosů z trestné činnosti představuje jednu z mnoha forem organizovaného zločinu. Stala se dokonce jejich hlavní náplní. To vyplývá z již samotného pojmu legalizace výnosů z trestné činnosti a také z faktu, že zisk je cílem takovéto činnosti. Organizovaný zločin se projevuje v různých oblastech, ať už jde

¹¹⁶ Citovaná ustanovení tohoto odstavce z: R 41/2011.

¹¹⁷ Musil, J. Praní peněz a české trestní právo. Trestní právo, 1997, č. 4, s. 10.

¹¹⁸ Novotný, O., Vokoun, R., Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 238.

o obchodování se zbraněmi, drogami či lidmi, prostituci apod. Výsledkem je dosahování výrazného zisku. Běžný podnikatel se snaží vydělaný zisk investovat, aby na něm později znovu vydělal. Tomu je tak i u organizovaného zločinu, kdy není cílem vydělaný zisk utratit, ale nadále investovat, nejlépe tak, že se přemění v „legální“ příjmy. „Finanční operace, jimiž jsou „špinavé“ peníze uváděny do legálního oběhu, jsou zpravidla málo nápadné, téměř se neodlišují od běžných bankovních úkonů. To nahrává pachatelům, protože pro policii a jiné státní orgány je nesnadné nalézt či včas zachytit signály o podezřelých machinacích.“¹¹⁹ „Objektem je zde zájem na ochraně cizího majetku a to ve vztahu k věcem získaným trestnou činností.“¹²⁰ Jedním ze způsobů, jak se státy snaží s tímto problémem bojovat, je zakotvení trestnosti v trestních zákonech, popř. jsou speciální prostředky upraveny ve zvláštních předpisech.

Legalizace výnosů z trestné činnosti je velmi aktuální a problematické téma. Úprava tohoto pojmu byla zařazena již do předešlé úpravy v rámci podílnictví. Vzhledem k mezinárodním závazkům a požadavkům Evropské unie jsme byli nuceni přistoupit k propracovanější úpravě v této oblasti. Stalo se tak v roce 2002, kdy byla novelou zařazena legalizace výnosů z trestné činnosti jako samostatný trestný čin do § 252a trestního zákona č. 140/1961 Sb.

Dnešní úprava popisuje v § 216 TZ úmyslnou formu této trestné činnosti (lze se jí dopustit dvěma způsoby) a v § 217 TZ nedbalostní formu.

Téma legalizace výnosů z trestné činnosti je poměrně obsáhlé a trestní zákoník vymezuje jen to nejnutnější pro její postihování. Podrobnější úpravu dále poskytují jiné zákony, příp. i další právní předpisy. Jak plyne čas, mění se předpoklady a způsoby jednak páchání tohoto trestného činu, jednak i možnosti jeho odhalování a dopadení odpovědných osob. Tomu odpovídá i právní úprava, kterou je nutné měnit a přizpůsobovat novým požadavkům. Podstata je ovšem stále stejná, tedy chránit cizí majetek a postihovat využití zejména finančních prostředků získaných z trestné činnosti pro činnost legální.

Podle § 216 TZ se legalizací výnosů z trestné činnosti rozumí, že někdo „zastírá původ nebo jinak usiluje, aby bylo podstatně ztíženo nebo znemožněno zjištění původu věci nebo jiné majetkové hodnoty, která byla získána trestným činem spáchaným na území České republiky nebo v cizině, nebo jako odměna za něj“ nebo věc, která za něj byla opatřena. První odstavec se věnuje případu, kdy se tak děje úmyslně. Pachatelem

¹¹⁹ Musil, J. Praní peněz a české trestní právo, Trestní právo, 1997, č. 4, s. 10.

¹²⁰ Fryšták, M. a kol. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2009, s. 58.

takového jednání může být sám pachatel trestného činu nebo i někdo jiný, v případě, že jeden pachatel spáchá trestný čin, při němž získá určitou majetkovou hodnotu a druhá osoba poté zastírá jeho původ nebo to původnímu pachateli umožňuje. Odstavec druhý, třetí a čtvrtý se věnuje již specifickým případům a uvádí výčet zpřísněných trestních sazeb, pokud se tohoto trestného činu dopustí u věci, která má větší hodnotu, pokud tak učiní jako člen organizované skupiny apod.

Pro úmyslné páchaní trestného činu legalizace výnosů postačí úmysl nepřímý. Tj. stav, kdy pachatel dopouštějící se takového jednání věděl, že svým jednáním může porušit právem chráněné zájmy a je s tím srozuměn.

Trestní zákoník v § 217 uvádí další trestný čin, a sice legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti, kterého se dopustí ten, „kdo jinému z nedbalosti umožní zastříti původ nebo zjištění původu věci nebo jiné majetkové hodnoty ve větší hodnotě, která byla získána trestným činem ...“

Původní podrobnou úpravu poskytoval zákon č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. Tento nahradil zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Jedná se o novější úpravu, která vystihuje závazky, které pro Českou republiku vyplývají z členství v Evropské unii, dále rozšiřuje dosah povinností pro obchodní společnosti a jejich pobočky a dceřiné společnosti, stanoví pravidla pro identifikaci a kontrolu obchodních vztahů s politicky exponovanými osobami (osoby, které jsou ve významné veřejné funkci s celostátní působností, např. člen parlamentu, hlava státu, člen nejvyššího soudu) atd. „Do zákona jsou zapracována doporučení mezinárodních orgánů FATF (Financial Action Task Force on Money Laundering – Finanční akční výbor proti praní špinavých peněz) a Výboru PC-R-EV (Výbor expertů pro hodnocení opatření proti praní peněz) Rady Evropy.“¹²¹ Zákon se dělí do sedmi částí (zahrnující vymezení pojmů, základní povinnosti povinných osob, přeshraniční převozy, správní delikty aj.) a celkem obsahuje 59 paragrafů. Podrobnější úpravu vybraných otázek nalezneme v jednotlivých nařízeních Evropského parlamentu a Rady (např. č. 1889/2005 o kontrolách peněžní hotovosti vstupující do Společenství nebo je opouštějící), dále ve vyhláškách (např. č. 282/2006 Sb. Vzor služebního průkazu) a nařízeních vlády (např. č. 210/2008 Sb. k provedení zvláštních opatření k boji proti terorismu).

¹²¹ Rezková, M. Zákon proti praní špinavých peněz a proti financování terorismu. Komentář s příklady a předpisy související. Praha: Linde Praha, a.s., 2008, s. 9.

Legalizace výnosů z trestné činnosti představuje „tzv. praní špinavých peněz (utajování nebo zkreslování informací o původu věci, která byla získána trestnou činností. ...)“.¹²² Pro lepší představu uveďme na závěr několik případů z praxe. Typickým příkladem může být založení firmy, skrz kterou peníze projdou. „Osoba zabývající se praním peněz založila v zemi vzniku nelegálních zdrojů firmu a druhou firmu koupila v cizozemsku. Od této firmy si první společnost objednala zboží a služby. Cena byla navýšena o částku potřebnou k vyprání nebo se poukazovaly částky na falešné faktury.“¹²³ Dalším případem je restaurace, která získala „úvěr od banky na financování své provozní činnosti. Splátky prováděla včas a v hotovosti v bankovkách nízkých nominálních hodnot. Bankovní úředník měl určité podezření, se kterým se svěřil policii. Vyšetřování prokázalo, že údaje o prodeji piva v restauraci byly záměrně nadhodnoceny s cílem vyprat peníze z překupnictví a prostituce.“¹²⁴ Velmi častou cestou, pro praní špinavých peněz jsou také banky. „Peníze z trestné činnosti byly uloženy na účtu u banky v daňovém ráji. Společnost, které patřil tento vklad, požádala v zemi svého sídla o poskytnutí úvěru, který byl jištěn akreditivem u banky v daňovém ráji. Poskytnutý úvěr byl přeměněn na hotovost a nebyl splacen. Závazek je pak uhrazen z účtu u banky v daňovém ráji. Výsledkem transakce byly čisté peníze z úvěru tuzemské banky.“¹²⁵

4.2.3. Zvláštní skutkové podstaty některých trestných činů

Jak je uvedeno již v úvodu čtvrté kapitoly, existuje několik možností, jimiž je možno se stát součástí páčání trestných činů prostřednictvím trestné součinnosti. Doposud byly popsány takové formy, které jsou v zákoně jasně odděleny anebo tvoří samostatnou skutkovou podstatu trestného činu. Časté jsou také situace, kdy je nejprve popsána základní skutková podstata a následující odstavec (příp. odstavce) tvoří tzv. kvalifikovanou skutkovou podstatu. V takovém případě se jedná o týž trestný čin, pro který jsou po základní skutkové podstatě, tedy obecném vymezení znaků toho kterého trestného činu, vymezeny zpřísněné trestní sazby s ohledem na to, že se takového trestného činu pachatelé dopustí jako členové organizované skupiny, získají tím značný prospěch apod. Dále je uvedeno několik příkladů z jednotlivých oblastí zvláštní části

¹²² *Novotný, F. a kol.* Trestní zákoník 2010. Komentář, judikatura, důvodová zpráva. Praha: Eurounion Praha, s.r.o., 2010, s. 425.

¹²³ *Liška., P.* Praní špinavých peněz v České republice, Praha: RADIX, spol. s r.o., 1997, s. 199.

¹²⁴ *Tamtéž*, s. 196.

¹²⁵ *Tamtéž*, s. 195.

trestního zákoníku. Ve většině případů se jedná o drobné odlišnosti, avšak základní zásady popsaných trestných činů zůstávají stejné.

Jako první příklad uveďme trestný čin proti svobodě, a sice obchodování s lidmi obsažené v § 168 TZ. Kdo ukryje, najme, zláká, použije násilí atd. k tomu, aby jiného užil k pohlavnímu styku, službě ve vojenských silách, otroctví, k odběru tkáně apod. bude potrestán trestem odnětí svobody v rozmezí dvou až deseti let. Kdo takto učiní jako člen organizované skupiny, tedy v případě, kdy jsou pachatelovy síly několikanásobně vyšší než oproti jedinému pachateli, hrozí mu trest odnětí svobody v rozsahu pět až dvanáct let, příp. propadnutí majetku. Již samotný fakt, že se trestný čin odehraje v rámci členství v organizované skupině, zakládá podle § 42 TZ přitěžující okolnost. V tomto případě je však na tuto situaci pamatováno v kvalifikované skutkové podstatě, a proto se použije toto ustanovení, v němž je trestní sazba již zpřísněna.

Obdobným případem z okruhu trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti je trestný čin kuplířství. „Kdo jiného přiměje, zjedná, najme, zláká nebo svede k provozování prostituce, nebo kdo kořistí z prostituce provozované jiným bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až na čtyři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.“ Takto vymezuje kuplířství § 189 v odst. 1 TZ. Ve svém odstavci druhém potom upřesňuje, že hrozí trest odnětí svobody v délce od dvou do osmi let tomu, kdo se výše popsaného jednání dopustí jako člen organizované skupiny. Zvýšení trestní sazby je opět na místě, neboť „výhody“ organizované skupiny jsou v poměru k oběti (následné prostitutce) velké. Zejména jde o rozdělení úkolů a dělbu práce mezi jednotlivými členy organizované skupiny. Jeden člen dívky vytipuje, druhý sjedná kontakt, třetí zabezpečí únos a čtvrtý zprostředkuje jejich předání. Důležitou roli hrají i další prostředky, které umožňují či usnadňují páchaní této činnosti a ztěžují dopadení pachatelů. Jedná se zejména o vystupování pod přezdívkami, falešné doklady, pohyb prostřednictvím kradených automobilů, častá změna adresy pobytu, vyhrožování či uplácení orgánů činných v trestním řízení apod.¹²⁶

Dalším významným trestným činem, kde se promítá organizovaný zločin, je trestný čin neoprávněného nakládání s odpady. Podle § 298 TZ se jedná o nakládání s odpady, jejich ukládání či dopravování přes hranice apod. bez potřebného povolení. Odstavec třetí tohoto paragrafu opět pamatuje na situaci, kdy se tak děje v rámci organizované skupiny. Není divu, že je zde dále také zvýšená trestní sazba u toho, kdo

¹²⁶ Trávníčková, I. Prostituce, jako jedna z možných aktivit organizovaného zločinu (studie). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1995.

se tohoto jednání dopustí s nebezpečným odpadem. Jeden příklad za všechny jistě vystihne vážnost tohoto trestného činu a uvážíme-li závažnost následků tohoto jednání, mohou se zdát tresty, které hrozí (odnětí svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitý trest) jako velmi benevolentní. Řeč je o případech černé skládky v blízkosti Neapole v Itálii. Italská mafie Camorra má zde velmi silné postavení a vliv; tento obor se pro ni vedle obchodu s drogami, zbraněmi atd. stal jedním z hlavních zdrojů příjmů. Principiálně jde o to, že Camorra nabízí cenově výhodné zpracování průmyslového odpadu a namísto bezpečného a legálního zneškodnění, užívá okolní přírodu na jeho „uskladnění“. „Mezi květnem roku 2002 a prosincem roku 2003 místní úřady vyhlásily 18 lokalit, kde se musí zrušit pastviny, protože zde byly zaznamenány nebezpečné hodnoty toxinů v mléce dobytka a ovcí. Více než 10 000 zvířat bylo vybito a 9 000 tun kontaminovaného mléka zlikvidováno.“ Výjimkou nejsou ani případy, kdy „farmář rozptýlí tuny chemického odpadu po svých polích v domněnce, že jde o zkoušku hnojiva zdarma.“ Katastrofické následky dokládají i závěry italského vědce (Alfredo Mazza), který se zaměřil na výzkum rakoviny a úmrtí v blízkosti takovýchto skládek a zjistil, že „v regionu je dvakrát větší výskyt rakoviny jater než v celoitalském průměru ...“¹²⁷ Uvedený případ se může na první pohled zdát jako výjimečný a jako činnost, která se děje jen v cizině a naší země se netýká. Je však nutné upozornit, že Camorra aktivně nepůsobí jen v Itálii, ale postupně se dostává i do dalších zemí Evropy, Českou republiku nevyjímaje. A i kdyby takové jednání prováděla jen na italském území, není vyloučeno, že se kontaminované produkty mohou dostat mimo Itálii. V neposlední řadě je nutné pamatovat na to, že jde o nový směr v trestné činnosti a že ani ostatní země nemusí zůstat v pozadí a od Camorry se „inspirují“.

Tak jako je u některých trestných činů v kvalifikovaných skutkových podstatách postihována účast na organizované skupině, může být postiženo i to, že se pachatelé dopustí trestného činu spolčením nebo sročením. Jejich početní převahu nad právem chráněným zájmem je proto třeba postihnout přísnějšími trestními sazbami. Tento případ se může vyskytnout například u trestných činů proti pořádku ve věcech veřejných, které chrání zejména společnost před narušením soužití jejích členů. Obecně převládá (nebo by alespoň měl převládat) zájem na klidném soužití lidí; nemusí tomu tak být ovšem vždy. Kdo vyhrožuje skupině obyvatel či jednotlivci usmrcením, ublížením na zdraví či způsobením škody, dopustí se trestného činu *Násilí proti skupině*

¹²⁷ Citovaná ustanovení tohoto odstavce z: <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/guardian-toxicky-odpad-tezce-poskozuje-italsky-venkov>, ze dne 12.3.2012.

obyvatelů a proti jednotlivci, který upravuje § 352 TZ. „Spolčení a sročení ... je povýšeno na dokonáný trestný čin ...“¹²⁸ Tento trestný čin je „dokonán již samotným spolčením či sročením ..., ačkoliv spolčení i sročení jsou ve své podstatě formami přípravy.“¹²⁹ Za spáchání takového trestného činu dle základní skutkové podstaty hrozí trest odnětí svobody až na jeden rok. Za stejné jednání spáchané ve spolčení s dalšími osobami je trest odnětí svobody v rozmezí od šesti měsíců až tři léta.

¹²⁸ *Novotný, O., Vokoun, R., Šámal, P. a kol.* Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 462.

¹²⁹ *Kuchta, J. a kol.* Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 1. vydání, Praha: C.H.Beck, 2009, s. 487.

5. KOMPARACE VYBRANÝCH FOREM TRESTNÉ SOUČINNOSTI SE ZAHRANIČNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVOU

5.1. Slovenská právní úprava

5.1.1. Obecná charakteristika

Tak jako u nás, i ve Slovenské republice, prošlo trestní právo v posledních letech určitými změnami a v roce 2005 se dočkalo nové úpravy. Stalo se tak zákonem č. 300/2005 Z. z., který nabyl účinnosti 1. 1. 2006. Zákon se dělí na tři části. První, všeobecná část, obsahuje pět hlav, které pojednávají o působnosti trestního zákona, vymezují trestný čin a jeho druhy, trestní odpovědnost, druhy sankcí apod. Část druhá („osobitná“) obsahuje dvanáct hlav, v nichž jsou rozebrány jednotlivé trestné činy dle chráněného zájmu. Tak jako v České republice, i zde stojí v popředí ochrana života, zdraví, svoboda a důstojnost člověka, dále ochrana rodiny, poté následuje majetek, hospodářství, životní prostředí apod. Část třetí obsahuje společná, přechodná a závěrečná ustanovení. Celkem má slovenský trestní zákon 440 paragrafů a ve své poslední úpravě přinesl hned několik zásadních novinek. Jedná se například o zavedení bipartice trestných činů na zločiny a přečiny, zavedl formální pojetí trestného činu (to je ovšem zmírněné materiálním prvkem u přečinů, kdy zákon stanoví, že se o přečin nejedná, pokud se okolnosti a způsob provedení jeví jako nepatrně závažné). Dále byla snížena trestní odpovědnost z patnácti na čtrnáct let. Ovšem i zde platí jistá omezení a přihlíží se k rozumové a mravní vyspělosti pachatele, který je ve věku okolo čtrnácti let. V neposlední řadě trestní zákon zavádí některé nové alternativní tresty, jako například domácí vězení, nucené práce a podmíněný odklad výkonu trestu s probačním dohledem. Zajímavostí je i obligatorní ukládání trestu odnětí svobody na doživotí v případě, že byl pachatel již v minulosti dvakrát soudně potrestán nepodmíněným trestem odnětí svobody za v zákoně uvedené trestné činy.¹³⁰

Pojem a struktura trestné součinnosti je obdobná jako v naší právní úpravě. Také ve slovenském trestním právu se za trestnou součinnost považují případy, kdy se na trestném činu účastní více osob. Jde tedy o spolupachatele a o další osoby, které usnadňují, umožňují či jinak podporují trestný čin nebo jeho pachatele. Formy trestné součinnosti lze podle slovenské právní úpravy rozčlenit do čtyř skupin. První z uvedených je účastenství. Taktéž je rozlišeno účastenství v užším slova smyslu, kam

¹³⁰ Srovnej s: *Nečada, V.* Rekodifikace trestních kodexů ve Slovenské republice, Trestní právo, 2008, č. 5, s. 31-36.

je zahrnuto organizátorství, návod, pomoc, a na rozdíl od naší úpravy, i objednavatel. V širším slova smyslu je potom k účastenství zahrnuto i spolupachatelství. Druhou skupinu tvoří formy přípravy. Obdobně jako u nás se jedná o organizátorství, návod, pomoc, spolčení a shluknutí. Další skupinou jsou samostatné trestné činy obsažené ve zvláštní části trestního zákona. Jedná se například o podílnictví, legalizaci výnosů z trestné činnosti, účast na zločinecké skupině, účast na teroristické skupině, schvalování, nadřzování či nepřekažení trestného činu. Čtvrtá skupina zahrnuje případy, kdy je součinnost uvedena v jednotlivých ustanoveních trestných činů jako zvláštní skutková podstata, a pokud se tohoto jednání pachatelé dopustí, jde o okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby.¹³¹

5.1.2. Spolupachatelství

Za jednu z forem trestné součinnosti se i ve slovenském právu považuje spolupachatelství. Slovenský trestní zákon jej v § 20 vymezuje takto: „Ak bol trestný čin spáchaný spoločným konaním dvoch alebo viacerých páchatel'ov (spolupáchatelia), zodpovedá každý z nich, ako keby trestný čin spáchal sám.“ Z uvedené definice vyplývají následující podmínky, které musí být splněny. Jednak jde o objektivní podmínku v podobě společného konání těchto osob, dále to je naplnění subjektivní podmínky, a sice je vyžadován úmysl. Spolupachatelství jakožto společného jednání dvou či více osob se lze dopustit různými formami. Buďto každý ze spolupachatelů naplní všechny znaky skutkové podstaty onoho trestného činu, „napr. dvaja páchatelia spoločne odstránia zámky z dverí na predaci a spoločne kradnú veci.“ Případně každý ze spolupachatelů naplní jen jednu část a v důsledku jejich společného jednání dojde ke spáchání trestného činu. „Jeden násilím drží poškozeného a druhý sa zmocňuje finančnej hotovosti pri trestnom čine lúpeže.“ Další možností jakou se lze dopustit spolupachatelství, je vykonávat takovou činnost, jež je článkem řetězu, který dohromady dává trestný čin. „Například jeden spolupáchatel' vytypuje byt, druhý ho otvorí, tretí vynáša veci z bytu a d'alší ich odnáša do pristaveného osobného motorového vozidla a pod.“¹³²

Tak jako v českém právu, i ve slovenském platí, že spolupachatelé odpovídají za celý následek bez ohledu na to, čí jednání bylo intenzivnější. To znamená, že

¹³¹ Srovnej s: *Ivor, J. a kol. Trestné právo hmotné. Všeobecná část'.* 1. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 2006, s. 250 – 252.

¹³² Citovaná ustanovení tohoto odstavce z: *Ivor, J. a kol. Trestné právo hmotné. Všeobecná část'.* 1. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 2006, s. 258.

spolupachatelé odpovídají za spáchaný trestný čin, jako kdyby jej spáchali sami. Jejich skutečná činnost se posoudí až při uložení druhu a výměře trestu. Tento postup se však neuplatní při excesu, tedy v případě, kdy jeden ze spolupachatelů vybočí z původního záměru. Potom je tento trestně odpovědný za to, co způsobil a ostatní za to, na čem se původně dohodly. „Pri spáchaní trestného činu v spolupáchateľstve za okolností, ktoré podmieniajú použitie vyššej trestnej sadzby alebo za okolností prít'ážujúcich sa trestná zodpovedenosť' spolupáchateľ'ov posudzuje individuálne u každého zo spolupáchateľ'ov, v závislosti na jeho zavinení ...“¹³³

Pokud se jedná o zánik trestnosti spolupachatele, pak platí, že podmínky pro jeho naplnění jsou posuzovány u každého spolupachatele zvlášť. Pokud tedy např. jeden z pachatelů projeví účinnou lítost, zanikne trestnost vůči němu; ostatní spolupachatelé zůstávají trestně odpovědní.

Z výše uvedeného je zřejmé, že se slovenská právní úprava od české nijak zvlášť neliší, konkrétně co se týče úpravy spolupachatelství, jsou v podstatě shodné.

5.1.3. „Objednávateľ“

Další forma trestné součinnosti, která byla zavedena do slovenské trestní úpravy jako samostatná forma trestné součinnosti v souvislosti s rekodifikací trestního práva v roce 2005, je tzv. objednavatel. Za objednavatele se považuje ten, kdo požádal jiného, aby spáchal trestný čin. Tuto formu zná i české trestní právo, avšak pokud se někdo takového jednání dopustí, je kvalifikováno jako návod, neboť svým chováním v jiném vzbudil rozhodnutí spáchat trestný čin. Slovenská teorie ovšem říká, že návod je v takovém případě vyloučen, neboť pachatelé trestného činu jsou již dopředu rozhodnuti, že trestný čin spáchají a objednatel jim jen určí konkrétní předmět útoku.¹³⁴ Aby byl objednatel trestný (u nás návodce), musí dojít alespoň k pokusu trestného činu, což je opět shodné s naší úpravou. Pokud by jednání zůstalo ve formě přípravy, posoudí se jako příprava i jednání objednavatele.

S ohledem na vztah mezi jednotlivými formami účastenství, nejzávažnější činnosti se dopustí organizátor, pak návodce, po něm objednatel a za nejméně závažnou je považována pomoc. „Z hlediska závažnosti jednotlivých foriem účastníctva vo forme

¹³³ Čentéš, J. a kol. Trestný zákon s komentářem. Žilina: Eurokódex, 2006, s. 54. Výše citované dokládá i starší soudní judikatura, např. R 20/1970.

¹³⁴ Srovnej s: Ivor, J. a kol. Trestné právo hmotné. Všeobecná část'. 1. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 2006, s. 271.

objednania je závažnejšou formou ako forma pomoci.¹³⁵ Opět platí (jako v českém právu), že pokud se účastník dopustí více forem účastenství, posoudí se jen za tu nejzávažnější z nich.

Trestní odpovědnost objednavatele se posuzuje podle ustanovení o trestní odpovědnosti pachatele. Dále platí, že se trestnost takového účastníka odvíjí od fáze trestného činu hlavního pachatele. Projevuje se zde tedy zásada akcesority účastenství. To znamená, že účastník bude trestně odpovědný až tehdy, pokud se hlavní pachatel trestného činu dopustí, příp. pokud se o něj alespoň pokusí. Pokud by se hlavní pachatel tohoto trestného činu nedopustil, bude se trestnost objednavatele posuzovat jen jako příprava.¹³⁶

5.1.4. Legalizace výnosů z trestné činnosti

Legalizace výnosů z trestné činnosti se stala jedním z hlavních témat trestního práva, neboť se jedná o neustále se rozvíjející činnost, která je typická zejména pro organizovaný zločin. Naléhavost začlenit tento trestný čin do jednotlivých právních řádů podtrhla Dohoda o praní špinavých peněz, která byla přijata ve Štrasburku 8. listopadu v roce 1990. Na základě této mezinárodní dohody došlo k začlenění legalizace výnosů z trestné činnosti jako samostatné skutkové podstaty trestného činu také do trestního zákona Slovenské republiky. Současnou úpravu představují § 233 a § 234 trestního zákona. Podrobnou úpravu poskytuje zákon č. 367/2000 Z. z., o ochraně před legalizací příjmů z trestné činnosti.

Paragraf 233 vymezuje legalizaci výnosů z trestné činnosti, když v odstavci prvním stanoví, co se tímto pojmem rozumí a vymezí tresty, které za jeho spáchání hrozí. Následující odstavce definující zpřísnění trestní sazby s ohledem na výši prospěchu či postavení pachatele (např. pokud se tohoto trestného činu dopustí jako veřejný činitel). Tohoto protiprávního jednání se pachatel dopustí tím, že příjem (finance) či jiný majetek (např. budovu, právní dokumenty) převede na sebe nebo na jiného a takovýto příjem či majetek drží, ukrývá či ho spotřebovává; to vše v úmyslu zakrýt jejich nelegální původ či ho na páchaní trestné činnosti použít.

Následující paragraf (§ 234) se věnuje případu, kdy někdo legalizaci výnosů z trestné činnosti neoznámí, přestože mu taková povinnost vyplývá z jeho zaměstnání, postavení či funkce. Není potřeba, aby měl dotyčný konkrétní důkazy, o tom, že

¹³⁵ *Ivor, J. a kol.* Trestné právo hmotné. Všeobecná část. 1. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 2006, s. 271.

¹³⁶ Výše uvedené zásady se uplatní na všechny formy účastenství.

k legalizaci výnosů skutečně dochází. Pokud tomu však určité skutečnosti nasvědčují nebo má daná osoba podezření na neobvyklou obchodní operaci, měla by o tom bez zbytečného odkladu informovat finanční policii. Této povinnosti se lze zprostit. Trestně odpovědný pak nebude ten, kdo by oznámením či ohlášením způsobil sobě či osobě blízké nebezpečí trestního stíhání.¹³⁷

Legalizace příjmů z trestné činnosti je závažným trestným činem, neboť navazuje na již dříve páchanou trestnou činnost a většinou směřuje k jejímu opětovnému páchání či financování. Odpověď na otázku jak se s tímto problémem vypořádat a jak mu předejít není jednoduchá. Například autoři článku *Možnosti indikovania legalizácie príjmov z trestnej činnosti v Slovenskej republike* pěkně analyzují možnosti, jak se o této nelegální činnosti nebo o jejích náznacích můžeme dovědět. Včas zachycené podezřelé transakce či osoby mohou pomoci odhalit tuto nelegální činnost. Jedním ze způsobů, jak se o „praní špinavých peněz“ můžeme dozvědět je oznámení od občanů, ať už oficiální či anonymní. Většinou se jedná o zaměstnance určité firmy či jiné osoby, které se snaží v rámci konkurence zlepšit své postavení tím, že upozorní na jiné. Dále to jsou pracovníci ve státní správě (např. daňový úředníci), kteří při výkonu své činnosti (kontroly) mohou leccos podezřelého objevit. Jako další to jsou povinné osoby (např. banky, auditoři, určité právnické osoby), které mají ohlašovací povinnost při podezření na neobvyklý obchod. V neposlední řadě a v praxi často využívaným indikátorem jsou operativně pátrací prostředky policie. Ta může prostřednictvím utajených zpravodajských opatření určit podezřelé osoby a v pravou chvíli zasáhnout. Je nutné zdůraznit, že pouhé podezření a oznámení nezvyklé situace je teprve začátek celého procesu. Bez spolupráce výše jmenovaných osob a subjektů by bylo téměř nemožné legalizaci výnosů odhalit. Proto je velmi důležité, aby povinné subjekty konaly oznámení podezřelých transakcí či osob, aby kriminální policie aktivně reagovala na oznámená podezření a vynaložila síly na jejich odhalení. V neposlední řadě je nutné potrestání pachatelů v rámci soudního procesu. Bez tohoto navazujícího řetězce si lze jen těžko představit fungující cestu k zamezení „praní špinavých peněz“.¹³⁸

¹³⁷ Srovnej s: Čentéš, J. a kol. Trestný zákon s komentářem. Žilina: Eurokódex, 2006, s. 335 - 336.

¹³⁸ Srovnej s: Stieranka, J., Hulová, M. Možnosti indikovania legalizácie príjmov z trestnej činnosti v Slovenskej republike, Trestní právo 2007, č. 10.

5.2. Německá právní úprava

5.2.1. Obecná charakteristika

Základní úpravou současného německého trestního práva je trestní zákon StGB (Strafgesetzbuch) z roku 1871. „Obsahuje dvě části: část obecnou, která upravuje obecná pravidla aplikovatelná na všechny trestné činy (Allgemeiner Teil) a část zvláštní (Besonderer Teil), která definuje jednotlivé trestné činy. Jejich klasifikace je založena na bipartici zločiny (Verbrechen) a trestné činy (Vergehen) ... Kritérium dělení spočívá v základním trestu hrozícím pachateli činu: za trestný čin je považován čin, za nějž hrozí minimální trest odnětí svobody se spodní hranicí do jednoho roku nebo peněžitý trest; za zločin je považován čin, za nějž hrozí minimálně trest odnětí svobody v délce jednoho roku.“¹³⁹

První část StGB se člení do pěti oddílů a vymezuje základní pojmy, trestní odpovědnost, působnost trestního zákona apod. Druhá, zvláštní část, obsahuje ve třiceti oddílech výčet činů, které jsou protiprávní. Přestože je dnes častá rekodifikace trestního práva, Německo stále vychází z úpravy, i když v novelizované podobě, z roku 1871. To se odráží zejména v systematice protiprávních činů, kdy jsou na prvním místě uvedeny činy jako velezrada, ohrožení demokratického právního státu, vlastizrada, činy proti ústavním orgánům, proti veřejnému pořádku apod. a až poté následují činy, které chrání život, zdraví, rodinu, atd. To ovšem neubírá nic na účinnosti této úpravy.

V obecné části jsou upraveny obecné formy trestné součinnosti, jako je spolupachatelství, návod a pomoc. Ve zvláštní části poté například nadřování, praní špinavých peněz. Rozlišení obecných a zvláštních forem trestné součinnosti je shodné jak pro německou, tak i pro českou a slovenskou právní úpravu. Některé odlišnosti však nastávají při vymezení jednotlivých možností, jak se trestné součinnosti mohou pachatelé dopustit a jaké druhy a délka trestů jim za toto jednání hrozí. Většina oblastí německého trestního zákona obsahuje obdobnou úpravu jako český trestní zákoník (např. praní špinavých peněz). Tato skutečnost vyplývá zejména z členství jmenovaných zemí v Evropské unii. Jejím cílem je mj. sjednotit nazírání na trestnost některých jevů a umožnit tak efektivnější spolupráci.

5.2.2. Účastenství

Obdobně jako v české právní úpravě, i v německé je nejprve vymezena trestní odpovědnost pachatele, pak je upraveno spolupachatelství a v následujících ustanovení

¹³⁹ Pokorný, L. Úvod do trestněprávní komparatistiky. Praha: Auditorium, s.r.o., 2010, s. 98.

i další obecné formy účastenství. Za pachatele je podle § 25 StGB považován ten, kdo se (trestného) činu dopustil sám nebo prostřednictvím jiného (zřejmě jako nepřímý pachatel). Spolupachatelství je věnován druhý odstavec téhož paragrafu a uvádí, že se spolupachatelství dopustí ten, kdo čin spáchal s více osobami společně; každý je poté trestán jako pachatel. V tomto ohledu je německá i česká úprava téměř totožná.

Pokud jde o účastenství v užším slova smyslu, zná německé trestní právo jen návodce a pomocníka. V naší úpravě je tato problematika rozšířena ještě o organizátora, ve slovenské potom dále o objednavatele. „Jako návodce je stejně jako pachatel trestán, kdo úmyslně pohnul jiného k jeho úmyslně spáchanému protiprávnímu činu.“¹⁴⁰ Takto vymezuje návod a jeho trestnost § 26 StGB. Návod je tedy chápán jako jednání, které úmyslně vybízí ke spáchání protiprávního činu. Za touto jednoduchou definicí stojí hned několik zásadních podmínek, které musejí být naplněny. Za prvé to je stanovení činu, ke kterému je naváděno. V souladu s StGB, musí jít o čin, který je v německém trestním zákoně stanoven. Dále je vyžadována pobídka ke spáchání takového činu. Pokud má někdo jen myšlenku na trestný čin, není to trestné; ovšem v okamžiku, kdy ji projeví vůči okolí a začne ostatní vybízet k určitému protiprávnímu jednání, může se již jednat o návod. Další důležitou otázkou je posouzení vztahu návodu a skutečně spáchaného činu. Tento vztah může mít několik forem. První případ je, když je pachatel rozhodnutý spáchat nějaký čin a návodce ho přiměje, aby změnil své plány, a vybídne ho k novému trestnému činu. Dále se může jednat o situaci, kdy návodce navede pachatele, aby spáchal závažnější delikt, než který původně plánoval. Poslední situací je exces, kdy se pachatel odchýlí od návodu a tím stanoví otázku, jestli čin, který spáchal, je ještě možné spojovat s návodem.¹⁴¹ Odpověď na tyto otázky nalezneme v § 29 StGB, který stanoví, že „každý zúčastněný je trestán podle svého zavinění bez ohledu na zavinění jiného.“¹⁴²

Pro úplnost doplníme ještě zásadu akcesority účastenství, která k této problematice neodlučitelně patří. Německá právní úprava opět vychází ze stejné zásady jako v České republice, a zásadu akcesority též uplatňuje. Každá forma

¹⁴⁰ Suchý, O. Trestní zákon Spolkové republiky Německo. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, s. 13.

¹⁴¹ Volně podle: Roxin, C. Strafrecht. Allgemeiner Teil. Band II. Besondere Erscheinungsformen der Straftat. München: C.H.Beck, 2003, s. 127-231.

¹⁴² Suchý, O. Trestní zákon Spolkové republiky Německo. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, s. 14.

účastenství, ať už návod nebo pomoc, nutně předpokládá trestný čin hlavního pachatele, ať už dokonaný nebo jen ve fázi pokusu.

5.2.3. Praní špinavých peněz

Stejně jako v jiných zemích, je i v Německu praní špinavých peněz trestné. Úpravu nalezneme v § 261 StGB. Česká i slovenská právní úprava používá pro tento trestný čin označení „legalizace výnosů z trestné činnosti“. Pojem praní špinavých peněz se může jevit jako hovorový. V praxi je ovšem užíván v mezinárodních dokumentech i jednotlivých zákonech, které podrobněji upravují legalizaci výnosů z trestné činnosti, a proto není na závadu, když se tento (možná výstižnější) pojem objeví i v trestním zákoně (právě tak je tomu v případě Německa). Praní špinavých peněz představuje proces, kdy peníze, které pocházejí z trestné činnosti (obchod se zbraněmi, drogami apod.) nebo jsou k jejímu financování určeny, projdou určitým subjektem a snaží se vyvolat dojem, že jsou příjmem legálním. Krásným příkladem může být např. čínské bistro nacházející se na nefrekventovaném místě a mající velmi vysoké příjmy, aniž by tomu odpovídalo množství zákazníků a objednávek.

Pro praní špinavých peněz jsou často užívány takové subjekty, u kterých je hůře prokazatelné, kolik skutečně činí jejich zisk. Jde zejména o živnosti typu restaurací, taxi služeb apod. Stranou ovšem nezůstávají ani banky a jiné instituty, jejichž hlavní náplní je přijímání vkladů a poskytování úvěrů. „Nevýhoda“ pro toho, kdo se rozhodne z nelegálních příjmů učinit legálními, spočívá v tom, že tyto peníze projdou zdaňovacím procesem. To, co ovšem pachatele i přes tuto překážku láká je, že je pro ně výhodnější mít ročně „vypraný“ zisk půl milionu eur, tedy po zdanění ze zdánlivě legální činnosti, než vlastnit jeden milion eur, který nemůže navenek prokázat a dále s ním nakládat.

Potírání praní špinavých peněz je považováno za důležitý prvek v boji proti organizované kriminalitě. Jedním ze základních prostředků, který je využíván, je hlášení podezřelých transakcí. Opět jako v české i slovenské právní úpravě, i v německém právu je zakotvena oznamovací povinnost pro pojišťovací a bankovní instituty, advokáty, notáře, auditory a daňové poradce.¹⁴³ Přičemž všichni tito jsou povinni oznámit takovou transakci bez ohledu na její výši či druh (ať už probíhá hotovostně či bezhotovostně), pokud se domnívají, že by se mohlo jednat o praní špinavých peněz. Hlavními ukazateli pro takové podezření může být například vlastnictví několika

¹⁴³ § 11 GwG (Geldwäschegesetz).

bankovních kont, provádění vysokých vkladů v hotovosti či akceptování nevýhodných podmínek pro uložení peněz.¹⁴⁴

Tomu, kdo se dopustí této trestné činnosti, hrozí dle německého práva trest odnětí svobody v rozmezí třech měsíců až pěti let. Pokud jde o závažnější případy, je trestní sazba zvýšena a pohybuje se v rozmezí od šesti měsíců do deseti let. Pro případ menšího přestupku proti trestnímu zákonu hrozí pokuta či odnětí svobody do dvou let. Trestné jsou dále i pokus či pomoc při praní špinavých peněz. V České republice za legalizaci výnosů z trestné činnosti hrozí podle § 216 TZ trest odnětí svobody až na čtyři léta, peněžitý trest, zákaz činnosti nebo propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty. V závislosti na stupni závažnosti jsou zpřísněny i trestní sazby (například pokud se této trestné činnosti dopustí pachatel na území více států jako člen organizované skupiny, získá tím prospěch větší, značný nebo velkého rozsahu). Maximální trest odnětí svobody činí osm let. Pokud se tohoto trestného činu dopustí na věci, která pochází z trestného činu, na který zákon stanoví trest mírnější, bude potrestán tímto trestem mírnějším. Nelze tedy jednoznačně říct, která z úprav je pro pachatele „příznivější“. Česká právní úprava nabízí hned několik alternativ, které lze využít. Německá právní úprava upřednostňuje spíše trest odnětí svobody, ale v závislosti na konkrétním případě, není vyloučen ani trest mírnější.

¹⁴⁴ Volně přeloženo podle: <http://www.spormann.de/andere.htm>, ze dne 25. 3. 2012 a <http://de.wikipedia.org/wiki/Geldw%C3%A4sche>, ze dne 26. 3. 2012.

6. ZÁVĚR

Trestná součinnost představuje takové trestné jednání, kterého se účastní více osob. Úpravu nalezneme v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Pokud se trestného činu dopustí společně několik pachatelů, jedná se podle § 23 o spolupachatelství. Pokud jiného navedeme ke spáchání trestného činu, dopustíme se tímto chováním návodu, který je podle § 24 odst. písm. b) také trestný. Podle ustanovení § 24 odst. 1 písm. c) je trestná i pomoc, tedy takové jednání, kterým jinému usnadníme spáchání trestného činu (například odstraněním překážek, vylákáním poškozeného na místo činu či hlídáním při činu). Podle českého trestního práva se dále postihuje také organizátorství. Toho se podle § 24 odst. 1 písm. a) dopustí ten, kdo zosnuje nebo řídí spáchání trestného činu. Dalšími formami trestné součinnosti jsou spolčení a srocení, jakožto formy přípravy trestného činu (§ 20 odst. 1). Výše uvedené formy se označují za obecné formy trestné součinnosti, neboť jsou obsaženy v obecné části trestního zákoníku. Uplatní se u nich zásada akcesority účastenství, tedy závislost na hlavním trestném činu.

Zvláštní část trestního zákoníku obsahuje zvláštní formy trestné součinnosti. V prvé řadě se jedná o samostatné trestné činy, kterými jsou účast na organizované skupině (§ 361), podílnictví (§ 214 a § 215) a legalizace výnosů z trestné činnosti (§ 216 a § 217). Další formy představuje takové jednání, které usnadní pachatelům uniknout trestnímu stíhání nebo výkonu trestu. Výčet těchto trestných činů obsahuje hlava desátá, díl osmý. Jde o podněcování k trestnému činu (§ 364), schvalování trestného činu (§ 365), nadržování (§ 366), nepřekažení trestného činu (§ 367) a jeho neoznámení (§ 368). Další zvláštní formy trestné součinnosti jsou uvedeny u jednotlivých trestných činů v kvalifikované skutkové podstatě. Objevují se tak téměř u každého trestného činu. Může se jednat například o trestný čin násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci (§ 352 odst. 3), kde je zpřísněná trestní sazba, pokud se tohoto trestného činu dopustí pachatel spolčením. Dále zpřísnění trestní sazby hrozí tomu, kdo se dopustí trestného činu obchodování s lidmi jako člen organizované skupiny (§ 168 odst. 3 písm. a)).

Z rozsáhlosti uvedené úpravy jednotlivých forem trestné součinnosti nepřímou vyplývá, že se jedná o výraznou část trestné činnosti v praxi. Tomu odpovídá nejen zakotvení právní odpovědnosti za takové jednání, ale i neustále se rozšiřující formulace jednání, prostřednictvím kterého je možno se trestné součinnosti dopustit. Vzpomeňme například na zařazení organizátorství jako formy účastenství v užším slova smyslu do trestního zákona z roku 1961 (do té doby byl rozlišován pouze návod a pomoc).

Inspirací v tomto směru může být pro české právo do budoucna slovenská právní úprava, která obsahuje další samostatnou formu trestné součinnosti, tzv. objednavatele (v trestním zákoníku České republiky je tato forma zařazena pod návod). Je zřejmé, že není možné postihnout veškerá dílčí jednání, a proto je výhodné zvolit několik skupin se společnými charakteristickými znaky. Je pochopitelné, že když se nájemná vražda v dřívější době objevila jednou za čas, nebylo podstatné ji věnovat zvláštní pozornost v právní úpravě, a přesto ji bylo možné potrestat po naplnění znaků skutkové podstaty některého z trestných činů. Dnes je ovšem tento způsob „zbavení se nepohodlné osoby“ stále častějším jevem, a proto bych osobně viděla zařazení objednavatele jako další z forem účastenství za velmi vhodné. Dalším ukázkovým příkladem může být zařazení legalizace výnosů z trestné činnosti do samostatného ustanovení a samostatného trestného činu. Trestní zákoník musí reagovat na vývoj ve společnosti i zohledňovat nové podoby kriminality pomocí upřesňování a vymezení nových pojmů; i přesto si však musí zachovat přehlednou formu a umožnit tak veřejnosti snadnou orientaci.

Důsledkem přesně vymezených pojmů a znaků skutkových podstat trestných činů se vystavujeme riziku, že se tak objeví nový typ, na který nebude možné aplikovat žádné z již existujících ustanovení, přestože jde o protiprávní jednání. Jak už ale historie ukázala, není rovněž správné stanovit velice široké ustanovení. Oba postupy ve své extrémní podobě představují nesprávnou funkci trestního práva a potih pachatelů trestných činů. Proto je důležité využít obou přístupů, vymežit známá jednání a jejich typické znaky a dojde-li k jejich naplnění, bude dané ustanovení použito.

Dalším návrhem, který by měl podle mého názoru být v budoucnu zařazen do české právní úpravy je tzv. institut „třikrát a dost“. S tímto pojmem opět pracuje slovenské trestní právo a znamená, že pokud byl pachatel v minulosti dvakrát odsouzen nepodmíněným trestem odnětí svobody za v zákoně uvedené trestné činy, bude mu na potřetí uložen trest odnětí svobody na doživotí. Tento institut by bylo vhodné využít právě v oblasti tématu mé diplomové práce, v níž se objevují formy spolupachatelství, organizátorství, legalizace výnosů z trestné činnosti apod. Ctím zásadu subsidiarity trestní represe, tedy že se trestní právo použije, až když není dostačující odpovědnost dle jiného právního předpisu a že by se trestní právo mělo používat až jako nejzazší prostředek. Dále si myslím, že každý člověk může ve svém životě chybovat a zejména pokud se pohybuje v „nevhodném“ prostředí od útlého věku, ovlivní ho to bezpochyby na celý život. Je však nutné si uvědomit, že každý má možnost o svém životě a osudu

rozhodovat sám a každý z nás si volí cestu, kterou se dá. Pokud se někdo trestného činu dopustí, avšak lituje toho, je si vědom svého protiprávního jednání a snaží se napravit, pak není nutno takového jedince kriminalizovat po celý život a znemožnit mu tak zapojení do běžného života. Využití institutu „tříkrát a dost“ by mohlo naopak najít uplatnění v případech, kdy někdo páchá trestnou činnost opakovaně, ve spojení s někým nebo se v ní snaží zdokonalit.

Německá právní úprava postihování trestného činu praní špinavých peněz se mi na první pohled zdála razantní, avšak inspirativní. Dle StGB za tento trestný čin hrozí trest odnětí svobody v rozmezí třech měsíců až pěti let, příp. nižší či vyšší s ohledem na závažnost tohoto jednání. V České republice je vedle trestu odnětí svobody až na čtyři léta dále možné využít několik alternativ, jako zákaz činnosti, propadnutí věci či jiné majetkové hodnoty či peněžitý trest. Využití alternativních trestů neznamená jejich výhradní použití namísto trestu odnětí svobody, nýbrž je lze uplatnit vedle něj. Z výše uvedeného vyplývá, že naše právní úprava poskytuje více možností, jak lze postih lépe přizpůsobit konkrétním okolnostem, za kterých se pachatel daného trestného činu dopustil, a tím pádem i možnost „efektivněji“ zapůsobit.

Jsem přesvědčena o tom, že předložená diplomová práce odpovídá cílům stanoveným v jejím zadání, konkrétně, že přináší přehled jednotlivých forem trestné součinnosti, přibližuje jejich vývoj v našem právu, popisuje pro ně typické znaky a požadované chování, zdůrazňuje jejich vzájemné souvislosti, stejně jako podobnost případně různost, a to vše dokumentuje názornými příklady z právní praxe.

Resümee

Das Thema meiner Diplomarbeit lautet *Einige Formen der „gemeinsamen strafbaren Handlung“*. Die Arbeit ist in sechs Kapiteln aufgeteilt. Das erste Kapitel bildet eine allgemeine Einleitung und bringt die Aufteilung der Diplomarbeit näher. Im zweiten Kapitel wird der Begriff der „gemeinsamen strafbaren Handlung“ und seiner Grundprinzipien aufgeklärt. Das dritte Kapitel beschreibt die historische Entwicklung dieses Themas auf dem Gebiet der heutigen Tschechischen Republik, von der Zeit der Österreichischen Monarchie bis zur Gegenwart. Das vierte Kapitel bildet der Kern der Diplomarbeit und analysiert in ganz ausführlicher Art einzelne Formen des Straftatens, vor allem Mittäterschaft, Beihilfe, Teilnahme, Beteiligung und Geldwäsche. Das fünfte Kapitel beinhaltet den Vergleich einiger ausgewählter Formen mit slowakischem und deutschem Recht. Diese Auswahl wurde im Zusammenhang mit der gemeinsamen historischen Entwicklung und der Nachbarschaft mit den genannten Staaten getroffen. Das Ende der Diplomarbeit beinhaltet eine kurze Zusammenfassung, die Entwürfe de lege ferenda und eine eigene Stellungnahme zu diesem Thema.

Die „gemeinsame strafbare Handlung“ bedeutet eine solche Straftätigkeit, an welcher mehrere Personen gleichzeitig teilnehmen. Die juristische Bearbeitung in der Tschechischen Republik beinhaltet das Gesetz Nr. 40/2009, das Strafgesetzbuch. Falls die Straftat mehrere Täter zusammen begehen, handelt es sich laut § 23 um Mittäterschaft. Wenn jemand eine andere Person zu einer Straftat anstiftet, tut er so Anstiftung, welche laut § 24 Ab. 1b auch strafbar ist. Die Beihilfe, also solche Handlung, welche ein Straftat einer anderen Person vereinfacht (z. B. die Hindernisse zu beseitigen, den Beschädigten zum Tatort hinlocken, bei der Straftätigkeit aufpassen), ist ebenfalls strafbar, und zwar laut § 24 Ab. 1c. Im tschechischen Recht ist ebenfalls die Organisation (also Einfädeln oder Führung und Steuerung) einer Straftat laut § 24 Ab. 1a strafbar. Weiterhin sind auch Verband und Zusammenrotten als mögliche Formen der Vorbereitung einer Straftat laut § 20 Ab. 1 strafbar. Alle obengenannten Formen werden als allgemeine Formen der „gemeinsamen strafbaren Handlung“ bezeichnet, denn sie in dem allgemeinen Teil des Strafgesetzbuchs beinhaltet werden. Es wird hier das Prinzip der Akzessorietät, d.h. die Abhängigkeit von der Hauptstraftat, angewendet.

Der besondere Teil des tschechischen Gesetzbuchs beinhaltet besondere Formen der „gemeinsamen strafbaren Handlung“. In der ersten Reihe handelt es sich um

alleinstehende Straftaten, wie Teilnahme an einer organisierten Gruppe (§ 361), Beteiligung (§ 214 und § 215) und Geldwäsche (§ 216 und § 217). Weiterhin ist es eine solche Handlung, welche dem Täter der Strafverfolgung oder dem Strafvollzug zu entgehen hilft. Zu solchen Straftaten gehört laut § 364 Anregung zur Straftat, laut § 365 Genehmigung der Straftat, laut § 366 Begünstigung, laut § 367 Nichtverhinderung der Straftat und laut § 367 Nichtanzeigen der Straftat. Weitere Formen der „gemeinsamen strafbaren Handlung“ werden direkt in einzelnen Straftaten anhand besonderen (speziellen) Tatbestandes beschrieben. Dadurch kann man diese fast bei allen Straftaten finden. Ein Beispiel dafür ist die Straftat der Gewalt gegen eine Gruppe oder gegen einen Einzelnen (§ 352 Ab. 3), wobei ein erhöhtes Strafmaß eingesetzt wird, wenn solche Straftat durch ein Verband begangen wird. Ebenso wird das Strafmaß erhöht, z. B. im Fall des Menschenhandels (§ 168 Ab. 3a), wenn dieser als ein Mitglied einer organisierten Gruppe begangen wird.

Das Ziel dieser Diplomarbeit ist es, einen Überblick der einzelnen Formen der „gemeinsamen strafbaren Handlung“ im tschechischen Recht zu geben, ihre historische Entwicklung näherzubringen, einige typische Merkmale zu beschreiben, ihre Zusammenhänge, sowie Ähnlichkeit und Verschiedenheit hervorheben. Das Alles habe ich durch bildhafte Beispiele von der juristischen Praxis dokumentiert.

Seznam použité literatury

1. Literatura:

- [1] *Fryšták, M. a kol.* Trestní právo hmotné. Obecná část. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2009.
- [2] *Fryšták, M. a kol.* Trestní právo hmotné. Zvláštní část. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2009.
- [3] *Hendrych, D. a kol.* Právní slovník. 2. vydání, Praha: C.H. Beck, 2003.
- [4] *Chmelík, J. a kol.* Trestní právo hmotné. Obecná část. Praha: Linde Praha, a.s., 2009.
- [5] *Chmelík, J. a kol.* Trestní právo hmotné. Zvláštní část s aplikačními příklady. Praha: Linde Praha, a.s., 2010.
- [6] *Ivor, J. a kol.* Trestné právo hmotné. Všeobecná část'. 1. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r.o., 2006.
- [7] *Jelínek, J. a kol.* Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 2. vydání, Praha: Nakladatelství Leges, 2010.
- [8] *Kallab, J.* Trestní zákony Československé platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 2. vydání, Praha: Československý kompas, 1927.
- [9] *Kratochvíl, V. a kol.* Trestní právo hmotné. Obecná část. 3. vydání, Brno: Masarykova univerzita, 2002.
- [10] *Kuchta, J. a kol.* Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 1. vydání, Praha: C.H.Beck, 2009.
- [11] *Liška, P.* Praní špinavých peněz v České republice. Praha: RADIX, spol. s r.o., 1997.
- [12] *Malý, K. a kol.* Dějiny českého a československého práva do r. 1945. 4. vydání, Praha: Nakladatelství Leges, 2010.
- [13] *Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol.* Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010.
- [14] *Novotný, O., Vokoun, R., Šámal, P. a kol.* Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010.
- [15] *Pokorný, L.* Úvod do trestněprávní komparatistiky. Praha: Auditorium, s.r.o., 2010.

- [16] *Roxin, C.* Strafrecht. Allgemeiner Teil. Band II. Besondere Erscheinungsformen der Straftat. München: C.H.Beck, 2003.
- [17] *Solnař, V.* Československé trestní právo. Svazek I. Obecná část. Praha: Orbis, 1969.
- [18] *Solnař, V. a kol.* Systém českého trestního práva. Praha: Nakladatelství Novatrix, s.r.o., 2009.
- [19] *Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D.* Základy trestní odpovědnosti. Podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Nakladatelství Orac, 2003.
- [20] *Soukup, L. a kol.* Příspěvky k vývoji právního řádu v Československu 1945–1990. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2003.
- [21] *Suchý, O.* Trestní zákon Spolkové republiky Německo. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996.
- [22] *Šámal, P.* Osnova Trestního zákoníku 2004-2006. Praha: C.H.Beck, 2006.
- [23] *Trávníčková, I.* Prostituce, jako jedna z možných aktivit organizovaného zločinu (studie). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1995.

2. Články v odborných časopisech:

- [1] *Kratochvíl, V.* Zásady osamostatnění účastenství: argumenty „pro“ a „proti“. Právní praxe, 1996, č. 8-9, s. 530-540.
- [2] *Musil, J.* Praní peněz a české trestní právo. Trestní právo, 1997, č. 4, s. 9-13.
- [3] *Nečada, V.* Rekodifikace trestních kodexů ve Slovenské republice. Trestní právo, 2008, č. 5, s. 31-36.
- [4] *Rundová, A., Starý, M.* Zrod moderního trestního práva na území habsburské monarchie a trestní zákon z roku 1803. Evropa 1805, Sborník prací V. mezinárodního napoleonského kongresu, Brno, 2005, s. 499-507.
- [5] *Stieranka, J., Hulová, M.* Možnosti indikovania legalizácie príjmov z trestnej činnosti v Slovenskej republike. Trestní právo, 2007, č. 10, s. 29-36.
- [6] *Teryngel, J.* Povinnost oznámit a překazit trestný čin v hospodářské praxi. Trestní právo, 2002, č. 1, s. 9-14.
- [7] *Vantuch, P.* Možnosti dopadů nového trestního zákoníku na trestní řízení. Trestní právo, 2010, č. 3, s. 7-13.

3. Zákony s komentářem:

- [1] Čentěš, J. a kol. Trestný zákon s komentářem. Žilina: Eurokódex, 2006.
- [2] Novotný, F. a kol. Trestní zákoník 2010. Komentář, judikatura, důvodová zpráva. Praha: Eurounion Praha, s.r.o., 2010.
- [3] Rezková, M. Zákon proti praní špinavých peněz a proti financování terorismu. Komentář s příklady a předpisy související. Praha: Linde Praha, a.s., 2008.
- [4] Šámal, P. a kol. Trestní zákon. Komentář. Díl II. 6. vydání, Praha: C.H.Beck, 2004.
- [5] Šámal, P. Trestní zákon. Dodatek ke komentáři. 6. vydání, Praha: C.H.Beck, 2006.
- [6] Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. Trestní zákon. Komentář. I. díl (§ 1 až § 90). 6. vydání, Praha: C.H.Beck, 2004.
- [7] Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích pro císařství Rakouské, vydaný dne 27. května 1852; s nařízeními o příslušnosti soudů trestních a řádem tiskovým téhož dne vydaným (Příručné vydání úřední.). Ve Vídni: Z císařsko-královské dvorské a státní tiskárny, 1853.

4. Zákony:

- [1] Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, přeložené původní znění.
- [2] Zákon č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého, v původním znění.
- [3] Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, v původním znění.
- [4] Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, v původním znění.
- [5] Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů.
- [6] Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

5. Sbírkky rozhodnutí:

- [1] R 23/1951.
- [2] R 2/1952.
- [3] R 3/1952.

- [4] R 57/1965.
- [5] R 20/1970.
- [6] R 42/1971.
- [7] R 50/1972.
- [8] R 5/1993.
- [9] R 1/1995.
- [10] R 7/1995.
- [11] R 58/1995.
- [12] R 36/1996.
- [13] R 4/1997.
- [14] R 1/1999.
- [15] R 9/1999.
- [16] R 1/2000.
- [17] R 4/2000.
- [18] R 43/2005.
- [19] R 45/2006.
- [20] R 5/2009.
- [21] R 48/2009.
- [22] R 4/2010.
- [23] R 37/2010.
- [24] R 42/2010.
- [25] R 52/2010.
- [26] R 8/2011.
- [27] R 41/2011.

6. Internetové zdroje:

- [1] <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/guardian-toxicky-odpad-tezce-poskozuje-italsky-venkov>, [cit. 12. 3. 2012].
- [2] <http://www.spormann.de/andere.htm>., [cit. 25. 3. 2012].
- [3] <http://de.wikipedia.org/wiki/Geldw%C3%A4sche>, [cit. 26. 3. 2012].